

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Historický ústav

Móda 20. let na stránkách prvorepublikových časopisů
Životní styl a odívání žen v době „zlatých dvacátých“

Bakalářská práce

Autor: Barbora Havlová
Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obor: Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Historie se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: doc. PhDr. Veronika Středová, Ph. D.

Hradec Králové 2016

Zadání bakalářské práce

Autor: Barbora Havlová

Studium: P131298

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání, Historie se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: **Móda 20. let na stránkách prvorepublikových časopisů**

Název bakalářské práce The fashion of the 1920s on the pages of the First Republic magazines AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Anotace: Tématem bakalářské práce je reflexe módy 20. let. v prvorepublikové publicistice. Cílem bakalářské práce je postihnout, jakým způsobem byla móda (včetně doplňků) prezentována na stránkách časopisů, jakým způsobem se o ní psalo, popř. jaké byly reakce čtenářů. Bakalářská práce by měla odpovědět rovněž na otázky, jaké místo zaujímala móda v životě československé společnosti 20. let, kterým inspiracím byla věnována systematická pozornost, které vzory byly pro českou společnost určující, čím se česká móda odlišovala od evropských trendů, nebo naopak, zda byla s nimi důsledně souzněna. **Metody:** analýza a interpretace dobového tisku, metoda komparativní, deskriptivní, statistické postupy.

Literatura: BAUDOT, FRANCOIS: Móda století, Praha 2001.; ČECHOVÁ, ALENA L. - HALÍKOVÁ, ANNA, Krajky, výšivky, stuhy, prýmky, Praha 2004.; FELICETTI, CINZIA, Ryzí styl, Praha 2007.; GIDEL, HENRY, Coco Chanel, Praha 2008.; HORSHAM, MICHAEL, Styly 20. a 30. let. Praha 1997.; KYBALOVÁ, LUDMILA, Dějiny odívání. Od "zlatých dvacátých" po Diora, Praha 2009.; KYBALOVÁ, LUDMILA - HERBENOVÁ, OLGA a kol., Obrazová encyklopedie módy, Praha 1973.; KYBALOVÁ, LUDMILA - LAMAROVÁ, MILENA, Oděvní tvorba, Praha 1986.; LIPOVETSKY, GILLES, Říše pomíjivosti Móda a její osud v moderních společnostech, Praha 2002.; MÁCHALOVÁ, JANA, Móda 20. století, Praha 2003.; MÁCHALOVÁ, JANA, Módou posedlí, Břeclav 2002.; Móda: obrazové dějiny oblékání a stylu. Praha 2013.; SEELING, CHARLOTTE, Století módy: 1900-1999, Praha 2000.; SKARLANTOVÁ, JANA, Od fíkového listu k džínsům, Praha 1999.; SKARLANTOVÁ, JANA, Od krinolíny k džínsům, Praha 1979.; ŠTÝBROVÁ, MIROSLAVA, Boty, botky, botičky, Praha 2009.; TERŠL, STANISLAV, Malá encyklopedie textilií a odívání, Praha 1989.; TYLÍNEK, PETR, Základní etapy vývoje oděvní kultury, Liberec 2004.; UCHALOVÁ, EVA, Česká móda 1918-1939. Elegance první republiky, Praha 1996.; UCHALOVÁ, EVA - DAMOVÁ, ZORA a kol., Pražské módní salony 1900-1948, Praha 2011.; ZÍTEK, ODOLEN, Lidé a móda Mladá moderní encyklopedie, Praha 1962.; ŽIVNÁ, ŽELMÍRA, Šaty dělají člověka. O módě a oblékání, Praha 1976. **Prameny:** České mody (1925-1932); Dámské Akademické Modní Listy (1899-1934); Dámské Modní Listy (1901-1924); Elegantní Praha (1922-1925); Eva (1928-1943); Hvězda československých paní a dívek (1925-1945); List paní a dívek (1924-1943); Módní svět (1875-1935); Pařížské Mody, list paní a dívek českých (od r. 1893); Pražský ilustrovaný zpravodaj (1920-1945); Pražská móda (1923-1949); Pražský Modní Obzor (1916-1922); Pražská modní přehlídka (1924-1925).

Garantující pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Veronika Středová, Ph.D.

Oponent: doc. PhDr. Marta Kohárová, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 24.11.2014

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 30. 6. 2016

.....

Barbora Havlová

Anotace

HAVLOVÁ, Barbora. *Móda 20. let na stránkách prvorepublikových časopisů*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2016. 91 s. Bakalářská práce.

Tématem bakalářské práce je reflexe ženské módy dvacátých let v prvorepublikové publicistice. Cílem bakalářské práce je postihnout, jakým způsobem byla móda na stránkách časopisů prezentována a jakým způsobem se o ní psalo. Pozornost je věnována novému ideálu krásy, s nímž souvisí změna celkového vzhledu, životního stylu a odívání žen dvacátých let. Bakalářská práce by měla rovněž odpovědět na otázky, jaké místo zaujímala móda v životě ženy dvacátých let a kterým inspiracím byla věnována pozornost.

Klíčová slova: móda, první republika, dvacátá léta, ideál krásy, péče o tělo, životní styl, odívání, časopisy

Annotation

HAVLOVÁ, Barbora. *The fashion of the 1920s on the pages of the First Republic magazines*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2016. 91 pp. Bachelor thesis.

This bachelor thesis focuses on a reflection of the women fashion of the 1920s in the period of the First Czechoslovak Republic. The aim of the bachelor thesis is to capture how the fashion was presented on the pages of the magazines and the form of the writing itself. The bachelor thesis looks into a new ideal of beauty that emerged during that period and with that a change of the overall appearance, lifestyle and clothing of the women of the 1920s. The bachelor thesis focuses on answering the question of the Czechoslovak fashion in the 1920s – specifically examining the place it occupied within that period as well as highlighting its primary sources of inspiration.

Keywords: fashion, the First Republic, the 1920s, ideal of beauty, body care, lifestyle, clothing, magazines

Poděkování:

Mé poděkování patří doc. PhDr. Veronice Středové, Ph. D. za odborné vedení a cenné rady, které mi v průběhu psaní bakalářské práce poskytla. Dále pak pracovníkům Národní knihovny České republiky za pomoc při zajišťování dobových časopisů a Marii Létalové, majitelce prvorepublikového muzea Lednice dávná, za poskytnutí užitečných informací a materiálů. V neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině a kamarádům za jejich podporu.

Obsah

Úvod	8
Kapitola I. Ideál ženské krásy a péče o tělo	12
Kapitola II. Oděv jako prostředek reprezentace ženy.....	25
Kapitola III. Oděvy pro všední i nevšední příležitosti.....	39
Kapitola IV. Jak si oděv obstarat?	47
Závěr.....	53
Seznam pramenů a literatury	55
Seznam příloh.....	57

Úvod

Módu lze považovat za neodmyslitelnou součást lidského života.¹ Pod pojmem „móda“ si většina lidí představí vše, co je spojené s odíváním. Avšak jak je zřejmé z citátu známé francouzské návrhářky Coco Chanel, toto slovo skrývá mnohem více významů. „*Móda není něco, co najdeme jen v šatech. Móda je na obloze, v ulicích, móda souvisí s nápady, s naším stylem žití, se vším, co se děje.*“² A proto se i tato práce nezabývá pouze oděvy, kterým je sice věnována její převážná část, ale pojednává také o celkovém vzhledu žen dvacátých let 20. století a jejich životním stylu, s nímž souvisí jak péče o tělo, tak trávení volného času.

Móda, jakou známe dnes, je výsledkem vývoje, jehož počátek je možné najít již v pravěku. Všechny další epochy, které v historii následovaly, vždy módu pozměnily a zároveň obohatily podle tehdejších požadavků společnosti. K jedné z nejradikálnějších proměn v oblasti dámské módy došlo ve dvacátých letech 20. století v období spadajícím do první československé republiky (1918–1938)³, jež je často nazýváno „zlatými dvacátými“ nebo „bláznivými dvacátými“ symbolizujícími osvobození, modernost, prosperitu, pokrok a zábavu. V této éře se začalo uplatňovat mnoho módních prvků, které se staly symbolem moderní ženy a významně ovlivnily nadcházející vývoj. Podle mého názoru tak měla móda dvacátých let jeden z největších podílů na podobě dnešní módy, a to jak v oblasti odívání, tak životního stylu žen. V této epoše lze najít například počátky dnes tolik populárních krátkých sukní či šatů, ale i rozšíření ženského sportu, jenž v současnosti tvoří nedílnou součást života mnohých žen. I to je důvod, proč se druhá dekáda 20. století řadí mezi má oblíbená historická období. Výběr tématu ovlivnila i moje zkušenost se soudobou podobně orientovanou publicistikou.

Cílem této bakalářské práce je postihnout, jakým způsobem byla móda na stránkách prvorepublikových časopisů prezentována a jakým způsobem se o ní psalo. Na základě dostupných pramenů a literatury bude představen nový ideál krásy

¹ O módě a jejím údělu ve společnosti pojednává publikace:

Gilles LIPOVETSKY, *Říše pomíjivosti: Móda a její úděl v moderních společnostech*, Praha 2002.

² Kolektiv autorů, *Móda: Obrazové dějiny oblékání a stylu*, Praha 2013, s. 255.

³ O dějinách první republiky podrobněji pojednávají publikace:

Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře První republiky (1918–1938). Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918 – 1929)*, Praha 2003.

Věra OLIVOVÁ, *Dějiny první republiky*, Praha 2000.

dvacátých let a s ním související změny celkového vzhledu postavy a životního stylu žen, dále budou charakterizovány nové módní trendy v odívání, a to jak šaty do společnosti a domácnosti, tak oděvy pro sport a zvláštní příležitosti, pozornost bude zaměřena i na doplňky. V neposlední řadě bude věnován prostor možnostem, které se daly pro získání daného oblečení využít.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola popisuje nový ideál krásy, jenž měl vliv na vzhled a životní styl žen. Jsou zde uvedeny možné způsoby, kterými se dámy snažily nového ideálu docílit, ale i prostředky využívané pro pěstění krásy a péči o tělo. Ideál krásy ovlivnil také podobu odívání, jemuž jsou určeny zbývající kapitoly. Kapitola druhá se věnuje odpoledním a večerním šatům do společnosti, které se v časopisech objevovaly nejčastěji, a proto jim je vymezena samostatná kapitola, v této části nechybí ani zmínky o doplncích. Třetí kapitola se zabývá rozličnými oděvy, oblečením pro domácnost, oděvy pro sport a zvláštní příležitosti, jež byly v magazínech prezentovány, ale v mnohem menší míře než výše uvedené společenské šaty, a z toho důvodu jsou zařazeny v jedné společné kapitole. Čtvrtá kapitola uvádí tři varianty, jak si bylo možné nové oblečení obstarat. Součástí bakalářské práce jsou přílohy, které vyobrazují příklady jednotlivých oděvů, střihů, reklam a titulních stránek magazinů, dále obsahují seznam látek zmíněných v této práci, v němž jsou jednotlivé materiály popsány.⁴ (viz příloha č. 1)

K šíření módy v období „zlatých dvacátých“ docházelo především prostřednictvím rozhlasu⁵, filmu a časopisů, z nichž některé posloužily jako prameny této bakalářské práce. V období dvacátých let v Československu vycházelo několik druhů tiskovin věnujících se módě, které Eva Uchalová dělí do čtyř kategorií.⁶ První kategorií jsou vysloveně módní časopisy určené laickým čtenářkám, švadlenám a krejčím, z nich byly v práci využity *Nové Pařížské Mody* (1923–1924), *České Mody* (1920, 1928), *Pařížský vkus* (1926) a *Pražská modní přehlídka* (1924). Další kategorii tvoří časopisy odborné, jež byly zaměřené profesně pro odborníky – krejčí a švadleny,

⁴Látky jsou uvedeny pod názvy používanými dnes, v závorce jsou zmíněny příklady názvů přejatých z francouzského či anglického jazyka, pod nimiž byly materiály v módních žurnálech dvacátých let mnohdy také prezentovány.

⁵ Rozhlasová vysílání byla již v době dvacátých let přerušována reklamami na různé prostředky, například na prací prášky nebo mýdla.

Srov. Jana SKARLANTOVÁ, *Od fíkového listu k džínům*, Praha 1999, s. 164.

⁶ Srov. Eva UHALOVÁ, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, Praha 1996, s. 42–49.

z této oblasti se zde objevují *Dámské Akademické Modní Listy* (1925–1927) nebo *Pražský Modní Obzor* (1922). Třetí kategorii představovaly společenské časopisy pro ženy, které se kromě módy zabývaly například i literaturou, výtvarným uměním nebo hudbou. Mezi takto zaměřené časopisy, z nichž bylo v práci čerpáno, se řadí *Eva – časopis moderní ženy* (1928–1929), *Hvězda československých paní a dívek* (1925–1926) a *List paní a dívek* (1927). (viz příloha č. 2–9) Poslední kategorií byly módní hlídky ve větších denících, jednalo se však o přílohy, a protože se bakalářská práce zaměřuje především na samostatné magazíny, zůstala tato kategorie nevyužita.

Hlavním kritériem při výběru časopisů byla jejich dostupnost, pozornost však byla kladena i na dané ročníky, které měly zahrnout celou druhou dekádu 20. století. V práci je tak vždy využito alespoň jedno číslo z každého roku (chybí pouze rok 1921) období dvacátých let. Dobové módní žurnály lze dnes zakoupit v některých antikvariátech (tuto možnost jsem využila v případě *Hvězdy československých paní a dívek*), pět čísel *Listu československých paní a dívek* mi k ofocení zapůjčila Marie Létalová, majitelka prvorepublikového muzea Lednice dávná. Přístup k ostatním časopisům jsem získala díky Národní knihovně České republiky, v níž jsou dochovaná čísla magazínů uložena, ve studovně je však umožněno nahlédnout pouze do některých z nich. Kromě módních žurnálů byla dalším významným pramenem kniha české novinářky a spisovatelky Mileny Jesenské⁷ *Člověk dělá šaty*.⁸ Jedná se o soubor publicistických textů, které pojednávají jak o odívání, tak životním stylu žen dvacátých let.

Mezi základní literaturu, z níž tato bakalářská práce vychází, se řadí především knihy českých autorek. Jednou z nich je již zmiňovaná Eva Uchalová, která ve své publikaci *Česká móda 1918–1939*⁹ věnuje pozornost prvorepublikové módě, největší důraz klade na oděvnictví a vše, co s ním souvisí. V nakladatelství Lidových novin vyšla edice „Dějiny odívání“ pojednávající o historii oděvu od starověku až po dvacáté století. Z ní byla v práci využita kniha *Od „zlatých dvacátých“ po Diora*¹⁰ od Ludmily Kybalové. Publikace obou autorek jsou velice přehledně zpracovány a doplněny dobovými obrazovými materiály. Následující dvě díla nejsou zaměřena pouze na dějiny

⁷ O životě Mileny Jesenské bylo vydáno již několik publikací, zatím poslední z nich vyšla v roce 2015: Alena WAGNEROVÁ, *Milena Jesenská*, Praha 2015.

⁸ Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, Praha 1927.

⁹ Eva UHALOVÁ, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, Praha 1996.

¹⁰ Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, Praha 2009.

dvacátého století, ale část svého obsahu jim věnují. Prvním z nich je kniha Mileny Lenderové, Boženy Kopiczkové a Eduarda Maura *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*¹¹, ve které se mimo jiné nacházejí informace o módě dvacátých let, a to jak o odívání, tak životním stylu. Dalším dílem je kniha *Od fíkového listu k džínům*¹² od Jany Skarlantové. Jedná se o stručný, ale výstižný přehled vývoje módy od pravěku po současnost.

Pro získání potřebných informací byla nutná analýza všech dostupných pramenů, během níž byla pozornost kladena na následující údaje. Nedílnou součástí všech módních žurnálů dvacátých let představovaly módní ilustrace oděvů, většinou v černobílém, někdy i barevném provedení. Ke každé kresbě náležel popis, jenž dané oblečení charakterizoval. Vedle kreslených obrázků se na stránkách některých magazínů objevují i fotografie vyobrazující oděvní kreace nebo události, které s módou souvisely. V časopisech byly dále publikovány články, jež svým čtenářkám dávaly rady a tipy týkající se životního stylu, nebo se jednalo o tzv. módní zprávy pojednávající o aktuálních trendech.¹³ O dvacátých letech mnohé vypovídají i dobové reklamy¹⁴ inzerované především ve společenských časopisech. Všechny zjištěné údaje byly typologií rozděleny do několika kategorií (např. kategorie večerních šatů, kategorie oděvů pro sport či kategorie kosmetických produktů) a v jednotlivých kapitolách následně interpretovány. Dále byla využita metoda komparativní, během níž byly porovnávány údaje z jednotlivých časopisů nebo oděvy mezi sebou (např. večerní a odpolední šaty), a metoda deskriptivní, jejíž hlavním cílem bylo dané produkty či oblečení čtenářům co nejvíce připodobnit. Vybrané přílohy mají celkový obraz již pouze dokreslit.

¹¹ Milena LENDEROVÁ, Eduard MAUR, Božena KOPIČKOVÁ, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, Praha 2009.

¹² Jana SKARLANTOVÁ, *Od fíkového listu k džínům*, Praha 1999.

¹³ Jména autorů článků byla často uvedena pouze pod šiframi, někdy nebyla zmíněna vůbec.

¹⁴ O historii české reklamy pojednává publikace: Pavla VOŠAHLÍKOVÁ, *Zlaté časy české reklamy*, Praha 1999.

Kapitola I. Ideál ženské krásy a péče o tělo

Každá epocha má svůj ideál krásy, který však neutváří móda, jak se mnoho lidí mylně domnívá, ale doba, v níž daná společnost žije. Tento ideál naopak ovlivňuje módu, již pak větší část společnosti podléhá. Jak ve své knize uvedla Milena Jesenská: „*Moda je jen symbolem doby a už výslednicí všelijakých důležitějších a aktuálnějších požadavků času.*“¹⁵ I ideál krásy dvacátých let byl zformován událostmi, které hýbaly společnostmi na počátku 20. století.

Jednou z nich byla první světová válka, během níž odešlo mnoho mužů bojovat a ženy je tak musely nahradit v povoláních, která pro ně byla ještě před válkou nedostupná. Z žen se staly například vlakové průvodčí, řidičky autobusů a vlaků, také pracovaly v zemědělství a dokonce se naučily i svářet.¹⁶ Vedle toho vykonávaly četné pomocné služby v armádě a ve zdravotnictví.¹⁷ Díky tomu se staly rovnocennějšími partnerkami mužů a bylo jasné, že se žádná z nich nebude chtít navrátit do původního postavení, které měly před válkou, již nechtěly být pouze doma a starat se o rodinu a domácnost.¹⁸ Nyní pracovaly v zaměstnáních a tím si dokázaly samy vydělat peníze, což jim přineslo značnou nezávislost na mužích.

K naplnění emancipačních snah, o které se snažily už předešlé generace českých žen, došlo v době první republiky.¹⁹ Již ve Washingtonské deklaraci z 18. 10. 1918 bylo zakotveno, že „*ženy budou postaveny politicky, sociálně a kulturně na roveň mužům*“²⁰, což bylo později potvrzeno i v první československé ústavě²¹ slovy: „*Výsady rodu, pohlaví a zaměstnání se neuznávají (...).*“²² Roku 1922 v Československu vznikla Ženská národní rada²³, která usilovala o to, aby byl tento program dodržován i v praxi. Za jeden z prvních úspěchů v oblasti politiky je považováno přiznání aktivního i pasivního volebního práva československým ženám z roku 1919.²⁴ A právě

¹⁵ Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, Praha 1927, s. 27.

¹⁶ Srov. Kolektiv autorů, *Móda: Obrazové dějiny oblékání a stylu*, s. 238.

¹⁷ Srov. Odolen ZÍTEK, *Lidé a móda*, Praha 1962, s. 301.

¹⁸ Srov. Charlotte SEELING, *Století módy: 1900–1999*, Praha 2000, s. 85.

¹⁹ Srov. Eva UCHALOVÁ, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, s. 11.

²⁰ *Tamtéž.*

²¹ Tato ústava vešla v platnost 29. 2. 1920, předcházela jí prozatímní ústava platící od 13. 11. 1918.

²² Eva UCHALOVÁ, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, s. 11.

²³ Rada spojovala přes 50 ženských spolků, které v Československu existovaly.

Srov. *Tamtéž.*

²⁴ Srov. *Tamtéž.*

emancipovaná žena, prosazující svá práva, se v době dvacátých let stává ideálem krásy, jenž s sebou přináší nový vzhled, životní styl a nové trendy v odívání.

Proměna ideálu je popsána v jednom z článků časopisu *Hvězda*: „*Kdysi zdůrazněné ženské tvary, obepnuté zvonovou sukni, jejíž vlečka zametala prach ulice. Bujný vlas navrchu a klobouček, který neměl vlastně žádného účelu. A dnes: ideálním typem dámy dnešní doby jest štíhlé, skoro chlapecké tělo, jehož celkový charakter jest zdůrazněn ostříhanou chlapeckou hlavou.*“²⁵ Ženě této doby se říkalo „Garçonne“²⁶, podle románu „La Garçonne“ od Victora Marguerittese, jenž byl vydán roku 1922 a stal se velice oblíbeným. Popisoval ženy, které nosily krátké vlasy, oblékaly si pánské oblečení, pracovaly na své kariéře a oddávaly se volné lásce.²⁷ Vzhled žen „à la garçonne“, tedy chlapecký vzhled, skutečně tomuto popisu odpovídal. Ideálem krásy byla vysoká, a jak již předešlý úryvek naznačil, také štíhlá žena bez boků a poprsí, se štíhlýma nohama a rukama.²⁸ Nová silueta tak popřela všechno ženské, co zdůrazňovaly předchozí ideály krásy.²⁹ Mnoho žen, jejichž postava neodpovídala té ideální, toužilo po štíhlé linii a snažily se proto různými způsoby zhubnout.

Existovalo několik možností, jak požadované figury docílit. Některé ženy využívaly různé „hubnoucí“ pilulky, masti či speciální masáže³⁰, jiné zvolily odtučňovací přístroje³¹ či odtučňovací léčbu, která však, pokud nebyla prováděna přiměřeně, představovala nebezpečí pro zdraví. Podle lékařů z New Yorku, o nichž pojednával jeden z článků časopisu *Hvězda*, docházelo v důsledku této kúry ke vzniku vrásek, nervovému zhroucení, tuberkulóze, neplodnosti a v některých případech i k rakovině. Ženám bylo proto doporučeno podstoupit léčbu pouze v případě, že jejich tloušťka ohrožuje jejich zdraví.³² Snah žen shodit na váze využili také obchodníci, jejichž reklamy na břišní pásy zplošťující břicho a boky se často objevovaly na stránkách časopisů. Emanuel Kočí nabízel břišní pás Favorite s heslem: „*Elegantní*

²⁵ Autor neuveden, *Typ dámy včerejška a zítřka*, *Hvězda* československých paní a dívek (dále jen *Hvězda*), 1926, č. 15, s. 3.

²⁶ Z francouzského slova „le garçon“ (chlapec).

²⁷ Srov. Charlotte SEELING, *Století módy: 1900–1999*, s. 85

²⁸ Srov. Ludmila KYBALOVÁ, Olga HERBENOVÁ, Milena LAMAROVÁ, *Obrazová encyklopedie módy*, Praha 1973, s. 307.

²⁹ Srov. Jana SKARLANTOVÁ, *Od fíkového listu k džínům*, s. 160.

³⁰ Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, Praha 2009, s. 22.

³¹ Jedním z odtučňovacích přístrojů byl Grazifor.

Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 132, s. 16.

³² Srov. Autor neuveden, *Násilná štíhlost – a zdraví*, *Hvězda*, 1926, č. 39, s. 2.

dáma udržuje bezvadný tvar svého těla“³³, Franz Viertel gumový břišní pás Kia-Mon³⁴, Helena Zemanová nejnovější zázračný americký gumový pás Miracle, jenž byl prezentován jako „*lehký, pohodlný a zdravotně prospěšný*“³⁵, a R. W. Schimek boční pás pomocí něhož měly ženy též docílit elegantní postavy.³⁶ Ve *Hvězdě* se často objevovaly inzerce J. Kukly, a to jak na břišní pásy z gumy či flanelu, tak na gumové spěny Kolonia, které měly napomoci k dosažení štíhlé linie nohou.³⁷ (viz příloha č. 10–11)

Pro získání tělesné krásy byla doporučována dobrá výživná strava, která se skládala hlavně z mléka, ryb, bílého masa, ovoce a zeleniny, v menším množství se měly naopak jíst sladkosti, knedlíky, brambory a máslo.³⁸ Spousta žen se tímto jídelníčkem snažila řídit, ale v mnoha případech se správná životospráva pod vlivem získání co nejštíhlejší postavy přeměnila v drastickou dietu. „*Nesmí se k cukráři, nepije se čokoláda, nejí se moučnický a oběd takové dámy je horší, než oběd nejchudších horalů, kteří alespoň bramborů se nají do syta.*“³⁹ Během držení hladovek tuk z těla sice zmizel, ale objevilo se i několik negativních účinků, jakým bylo například vadnutí kůže, což rozhodně odporovalo ideálu sportovní postavy.⁴⁰ Časopis *Hvězda* ženám dále radil, že nejučinněji zhubnou při vykonávání domácích prací, pokud ale budou dodržovat uvedené instrukce.⁴¹

Většinou však byly násilné hubnoucí metody, především hladovky, odtučňovací kúry a jiné medikamenty, zavrhovány a jako nejpříjemnější možnost k docílení štíhlé postavy byl spolu s tancem považován sport, jenž se stal nově nedílnou součástí životního stylu žen.⁴² I s tímto názorem se ztotožňovala Milena Jesenská, podle níž měla být žena štíhlá, ale i svěží a pružná. A jedinou cestou k takovému výsledku pro ni byla správná životospráva zahrnující pohyb a dobrou stravu, díky níž tělo ztratilo na váze, zároveň se ale zpevnilo a nadále zůstávalo zdravé. Naopak též odsuzovala

³³ Reklama: Dámské Akademické Modní Listy 27, 1925, č. 105–106, s. 2.

³⁴ Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 146, s. 17.

³⁵ Reklama: Nové Pařížské Mody 36, 1923–1924, č. 1, s. 2.

³⁶ Reklama: Hvězda, 1925, č. 9, s. 16.

³⁷ Reklama: Hvězda, 1926, č. 51, s. 18.

³⁸ Srov. Autor neuveden, *Co máme jísti, abychom byly krásné?*, Hvězda, 1926, č. 39, s. 4.

³⁹ Dr. V. PODROUŽEK, *Kosmetika a pěstění boků*, České Mody 19, 1928, č. 7–8, s. 12.

⁴⁰ Srov. *Tamtéž*.

⁴¹ Srov. *Krásy ženy a práce v domácnosti*, Hvězda, 1926, č. 28, s. 20. (publikováno pod šifrou J. N.)

⁴² Srov. Ludmila KYBALOVÁ, Olga HERBENOVÁ, Milena LAMAROVÁ, *Obrazová encyklopedie módy*, s. 307.

O sportu podrobněji pojednává III. kapitola.

všemožné odtučňovací kúry a drastické diety, u nichž hrozilo extrémní zhubnutí srovnatelné s dnešní anorexií, při němž se z žen stávaly kostry, které neoplývaly ani štíhlostí, ani krásou.⁴³ Často se také stávalo, že se u žen, které rapidně zhubly, později vyskytly srdeční problémy.⁴⁴

Velice zajímavé je, že ačkoliv byla ideálem krásy štíhlá žena, tak se v časopisech vedle reklam a článků o hubnutí objevovalo i mnoho inzercí s přípravky pro získání váhy. Jedním z nich byl Eta-Tragol, který sliboval za 3 týdny zisk 4 kg na váze⁴⁵, druhým Nerol.⁴⁶ V reklamě na první z uvedených výrobků je zmíněno, že „muž miluje nejvíce ženu rozkošnou, dobře vyvinutou“⁴⁷, což je důkaz toho, že muži si těžko zvykali na nový vzhled žen a i nadále velké množství z nich preferovalo ženy s vyvinutějšími tvary těla. Tyto přípravky si tak s největší pravděpodobností kupovaly dámy, které se nechtěly podřídit novému ideálu krásy a navíc se snažily co nejvíce zalíbit druhému pohlaví. Druhou možností je, že podobné přípravky měly ženám, které extrémně zhubly, zajistit opětovné nabrání váhy a tím následné zlepšení zdravotního stavu.

Dalším z atributů ideálního vzhledu emancipované ženy byla plochá hrud', tedy žena bez poprsí. Dvacátá léta jsou tak jedním z mála období v historii, kdy se ženy mající bujná ňadra snažily o jejich zmenšení.⁴⁸ K tomu používaly takzvaný zplošťovač, jehož funkce byla podobná břišnímu pásu, tento šat však nepotlačoval břicho a boky, ale poprsí.⁴⁹ I přesto, že se ňadra zplošťovala, řešil se v této době jeden z problémů, který se vyskytl u zhubnutých žen, jež před tím nabývaly kyprých tvarů. Tím problémem byly svislé prsy, které se pod vlivem ztráty váhy zmenšily. Těmto ženám byla proto doporučována operace, při níž by byla odebrána přebytečná kůže, dále různé masáže, každodenní omývání prsu studenou vodou a cvičení.⁵⁰

Reklamy uveřejňované na stránkách časopisů dokazují, že existovaly produkty, které měly napomoci ženská poprsí vyvinout, upevnit a obnovit. Jedním z nich byly například pilulky Pilules Orientales Ratié, jež byly k dostání v lékárnách⁵¹, masážní

⁴³ Srov. Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 28–29.

⁴⁴ Srov. MUDr. Miloslav STOCK, *O svislých prsech*, List paní a dívek, 1927, č. 122, s. 16.

⁴⁵ Reklama: Hvězda, 1925, č. 8, s. 13.

⁴⁶ Reklama: Hvězda, 1926, č. 22, s. 15.

⁴⁷ Reklama: Hvězda, 1925, č. 8, s. 13.

⁴⁸ Srov. Milena LENDEROVÁ, Eduard MAUR, Božena KOPIČKOVÁ, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, Praha 2009, s. 260.

⁴⁹ Srov. Michael HORSHAM, *Styly 20. a 30. let*, Praha 1997, s. 94.

⁵⁰ Srov. MUDr. Miloslav STOCK, *O svislých prsech*, List paní a dívek, 1927, č. 122, s. 16.

⁵¹ Reklama: Hvězda, 1926, č. 50, s. 16.

krém Ideal od Dr. Miroslava Keményho⁵², balsám Et Amille, který vytvářela Havelkova laboratoř⁵³, dále přípravek Kallosem od J. Kukly⁵⁴ a R. W. Schimek k docílení pevných prsou nabízel přístroj sestavený dle prof. Dr. Biera.⁵⁵ (viz příloha č. 12) Tyto přípravky využívaly pravděpodobně ženy, které chtěly své poprsí, i když ho poté zmenšily zplošťovačem, opět zpevnit, nebo se jednalo o dámy, které zkrátka nový chlapecký vzhled hrudi bez poprsí nepřijaly, ale naopak se své vnady snažily ještě „vylepšit“.

K obrazu ženy dvacátých let patří nejen štíhlá postava a plochá hrud', ale i cigareta nedbale držaná v dlouhé špičce, k níž často náleželo ozdobné pouzdro.⁵⁶ Vedle studia na školách, práci v zaměstnání, sportování a řízení automobilu bylo kouření další činností, která utužila rovnoprávnost mužů a žen.⁵⁷ Aby však dáma se špičkou působila elegantně, musela umět s cigaretou zacházet, jinak ji své okolí vnímalo spíše komicky.⁵⁸ Proti kouřícím ženám však bojovali pařížští restauratéři, a to z toho důvodu, že dámy „zachází velmi neopatrně s kouřícími cigaretami, čímž vznikají podnikům ustavičné a citelné škody propálením ubrusů, ubrousků, potahů křesel a pod.“⁵⁹ Pařížanky se hájily tím, že na kouření v podnicích mají „svaté právo“.⁶⁰ Článek v časopisu *Hvězda* také odsoudil kouření žen v československých kavárnách, jež se staly velice oblíbeným místem městských žen. „Jsou ženy, které se chodí do kavárny bavit. Při kávě (a u některých bohužel cigaretě) se jim vesele povídá s mladými hochy.“⁶¹ Milena Jesenská brala cigarety jako něco, co rozhodně nepatří do správné životosprávy ženy.⁶² I přes mnohé odpůrce patří cigareta v dlouhé špičce k hlavním znakům emancipované ženy dvacátých let stejně jako chlapecký vzhled, jehož součástí byly i nakrátko ostříhané vlasy.

⁵² Reklama: *Hvězda*, 1926, č. 50, s. 16.

⁵³ Reklama: *List paní a dívek*, 1927, č. 122, s. 17.

⁵⁴ Reklama: *Hvězda*, 1926, č. 50, s. 17.

⁵⁵ Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 8, s. 18.

⁵⁶ Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 23–25.

⁵⁷ Srov. Jana SKARLANTOVÁ, *Od fíkového listu k džínům*, s. 160.

⁵⁸ Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 23–24.

⁵⁹ Autor neuveden, *Pařížští restauratéři zahájili boj proti kouřícím ženám*, *České Mody* 19, 1928, č. 7–8, s. 16.

⁶⁰ Srov. *Tamtéž*.

⁶¹ Autor neuveden, *V kavárně*, *Hvězda*, 1925, č. 3, s. 16.

⁶² „I my můžeme docílit mnoho správnou životosprávou, dobrou a výživnou stravou a sportem, pohybem a tělocvikem. Ale nikoli černou kávou a cigaretami (...).“
Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 28.

Některé ženy si vlasy ostříhaly již v době první světové války⁶³, ale tento trend se nijak masově neuchytil, vždyť ještě v dubnu 1920 se v *Českých Modach* objevil článek referující o vlasech v copu⁶⁴. V následujících letech byly však dlouhé kadeře nahrazeny krátkým sestřihem, jenž byl pro moderní pracující a sportující ženu mnohem praktičtější než ten původní, který by nyní představoval spíše „přítěž“. ⁶⁵ Jak je z jednoho z článků zřejmé, existovalo několik druhů účesů pro krátké vlasy. „*Je tolik druhů mikad, garçonek, bubikopfů, etonů – kdo si může zapamatovat všechna ta jejich jména (...)*“.⁶⁶ Bubikopf byl účes z velmi krátkých, sčesaných vlasů, za to mikádo se upravovalo z vlasů o něco delších.⁶⁷ Daly se nosit s ofinou nebo bez ní, hladké nebo zvlněné.⁶⁸ Etonský střih, též zvaný Eton, dostal název podle podobnosti účesu, jaký nosili chlapi navštěvující známou anglickou školu Eton, a byl tvořen z krátkých vlasů vzadu a na bocích a z malé patky sčesané do čela nebo do strany.⁶⁹

Po celá dvacátá léta se vedly diskuze, zda je lepší cop nebo nový krátký sestřih. Proti zkracování byly především konzervativní ženy, někteří muži, ale i významné instituce – hlavně církve a úřady. V minulosti totiž ostříhání znamenalo potupné znamení.⁷⁰ Ženy v historii naopak viděly inspiraci, odkazovaly se na zprávy různých cestovatelů, kteří psali o krátkovlasých Amazonkách, na Kryštofa Kolumba, jenž popisoval americké ženy s účesem jako muži⁷¹, a také na egyptskou kulturu, a to hlavně na královnu Kleopatru⁷², což bylo podníceno především objevem Tutanchamonovy hrobky v roce 1922.⁷³ Krátký sestřih tak nebyl podle nich převratnou novinkou, šlo pouze o návrat k něčemu, co se v dějinách již mnohokrát objevilo. Námitkou mužů byl pak především fakt, že dámy novým účesem ztrácejí na ženskosti, ženy se ale bránily tvrzením, že ženskost je vnitřní a duchovní vlastnost, která v žádném případě nezávisí na délce vlasů.⁷⁴

⁶³ „During the latter years of the war, some females had cut their hair short (...)“; (přeloženo autorkou) Srov. Jayne SHRIMPION, *Fashion in the 1920s*, UK 2013, s. 21.

⁶⁴ Srov. Autor neveden, *Jednoduchý účes*, *České Mody* 11, 1920, č. 4, s. 16.

⁶⁵ Srov. Jana SKARLANTOVÁ, *Od fíkového listu k džínům*, s. 161.

⁶⁶ Autor neveden, *Mikado bylo, jest a bude*, *Hvězda*, 1926, č. 51, s. 4.

⁶⁷ Bubikopf – německy chlapecký účes, slangově používáno v češtině.

Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 72.

⁶⁸ Srov. Charlotte SEELING, *Století módy: 1900–1999*, s. 123.

⁶⁹ Srov. Michael HORSHAM, *Styly 20. a 30. let*, s. 93.

⁷⁰ Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 71.

⁷¹ Srov. Květa POSPÍŠILOVÁ, *Ještě mikado*, *List paní a dívek*, 1927, č. 140, s. 4.

⁷² Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 72.

⁷³ Srov. *Tamtéž*, s. 28.

⁷⁴ Srov. Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 84.

Nicméně i mezi ženami se našly takové, a ani nemusely být konzervativní, které se rozhodly své dlouhé kadeře ponechat. I pro takové dámy měly magazíny porozumění. „*Proč pak by právě všechny ženy musely nosit mikádo? Je to přece věc osobního rozhodnutí, docela individuální, soukromá otázka.*“⁷⁵ Článek ve *Hvězdě* varoval, že ne každé ženě krátký sestřih sluší. Doporučován nebyl silnějším dámám s mohutnými boky, ale i těm hubeným s příliš ostrými rysy v obličejí. Nový účes měly též zvážit ženy, jež měly bohaté husté kadeře. Mikádo navíc odkrylo každý nedostatek tváře, který se před tím díky dlouhým vlasům ztratil.⁷⁶ Zato proslulý americký kadeřník Jim tvrdil, že krátký účes sluší každému, pokud je střižen tak, aby se hodil k obličejí dané osoby,⁷⁷ ale i přesto spousta žen nový sestřih odmítla. Buď byly příčinou výše uvedené důvody, nebo se jim ideál krásy s nakrátko ostříhanými vlasy zkrátka nelíbil.

Ženy, jež se k inovativnímu chlapeckému účesu odhodlaly, a těch bylo nepochybně více⁷⁸, toho ve většině případů nelitovaly. Především si pochvalovaly jeho praktičnost, ale i snadnou hygienu. „*(...) jaké to je čisté a úpravné a úhledné a jaký je rozdíl mít zastřižené, ob den koupané vlasy anebo mít dlouhé copy, které vidí vodu jednou za dva týdny a nosit v hlavě dráty, hřebeny a vložky a kdo ví, co ještě.*“⁷⁹ Mnozí také věřili, že mikádo zůstane ještě dlouhou dobu populární. „*Mikado se rozhodně udrží. Jakmile žena jednou poznala svobodu krátkých vlasů, nic ji nepřiměje k tomu, aby je nechala růsti.*“⁸⁰ „*Mikado získalo si velikou oblibu a podle všeobecného mínění udrží se i nadále.*“⁸¹

Co však měly všechny ženy, ať s dlouhými či krátkými vlasy, společné, byla péče o ně. Jednu ze základních procedur představovalo mytí. Krátké vlasy se většinou myly mnohem častěji, většinou dvakrát týdně, protože to nebyl tak náročný proces jako u dlouhých kadeří. Vlasy bylo doporučováno mýt horkou vodou a posléze je namydřit buď tekutým draselným mýdlem, nebo dobrým šamponem.⁸² Jedním z nejznámějších

⁷⁵ Květa POSPÍŠILOVÁ, *Ještě mikado*, List paní a dívek, 1927, č. 140, s. 4.

⁷⁶ Srov. Autor neuveden, *Mikado bylo, jest a bude*, *Hvězda*, 1926, č. 51, s. 4.

⁷⁷ Srov. Jim (nejproslulejší kadeřník filmového města Hollywood), *Anketa o mikadu*, *Hvězda*, 1926, č. 35, s. 18.

⁷⁸ V časopise *Hvězda* je uvedeno, že v roce 1926 mělo krátké vlasy asi 90 % žen, v Praze bylo krátkovlasých asi ¾ žen, nejvíce dlouhovlasých bylo na venkově.

Srov. Autor neuveden, *U krále vlasů*, *Hvězda*, 1926, č. 27, s. 18.

⁷⁹ Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 83.

⁸⁰ Jim, *Anketa o mikadu*, *Hvězda*, 1926, č. 35, s. 18.

⁸¹ Elinor GLYNOVÁ, *Anketa o mikadu*, *Hvězda*, 1926, č. 35, s. 18.

⁸² Srov. *O mytí vlasů*, *Hvězda*, 1925, č. 6, s. 12. (publikováno pod šifrou Jitka)

byl šampón Elida, jenž měl zajistit vlasy poddajné, lesklé, hebounké a voňavé.⁸³ (viz příloha č. 13) Během mytí bylo vhodné špičkami prstů promasírovat pokožku hlavy a poté vlasy propláchnout teplým octem, tím měly nabrat lesku. Na závěr se měly opláchnout vodou, minimálně čtyřikrát.⁸⁴

Ženy se však častokrát setkávaly s různými problémy, jakými byly lupy, svědění pokožky, vypadávání či štěpení vlasů nebo předčasné šedivění, k jejichž vyřešení jim napomáhaly všemožné přípravky inzerované na stránkách magazínů, byl to například vlasový olej Peril, který čistil pokožku, podporoval vzrůst vlasů a bránil jejich vypadávání, dal se použít též při potížích během zavšivení⁸⁵, řecké mléko Athéna, jež mělo vlasům navrátit původní barvu a lesk⁸⁶, Anna Csillagová inzerovala pomádu, což byl přípravek pro pěstění vlasů a posílení vlasové půdy, též měl vlasům dodávat lesk a zamezit jejich vypadávání a předčasnému zešedivění.⁸⁷ Stejný účinek nabízely přípravky Tilo a Radio balsám, jež měly pomoci i při obtížích s lupy.⁸⁸ Další možnost spočívala v návštěvě Domu hygieny vlasů v Praze 2, kde ošetřovali všechny výše zmíněné potíže.⁸⁹ Některé dámy se nechaly inspirovat „domácími“ radami, které jim poskytly například *České Mody* – na vypadávání vlasů doporučovaly používání tučných mýdel a sprchování střádatě teplou a studenou vodou, na lupy radily vytvoření dané tinktury a její následné nanesení na postižené místo. Jediné, co se podle nich léčit nedalo, bylo šedivění vlasů, proti němuž byla jediným prostředkem neškodná barva.⁹⁰

Pro obarvení vlasů mohli lidé vyzkoušet buď „*nejlépe osvědčený a úplně neškodný*“ prostředek Kaštanín, jenž byl k dostání v drogeriích⁹¹, barvivo Helu⁹² nebo navštívit podnik Petra Valty z Prahy 2, jehož salon prováděl barvení vlasů hennou, dále poskytoval stříhání mikád, masáže obličeje a vodovou ondulaci.⁹³ Ondulace se u některých dam stala velice oblíbenou, pro zvlnění vlasu si kupovaly různé produkty, jako Helu slibující pevné kadeře⁹⁴, dále Bea-Ondulator a ondulér Femina, které měly

⁸³ Reklama: Hvězda, 1926, č. 23, s. 15.

⁸⁴ Srov. *O mytí vlasů*, Hvězda, 1925, č. 6, s. 12. (publikováno pod šifrou Jitka)

⁸⁵ Reklama: Hvězda, 1926, č. 23, s. 13.

⁸⁶ Reklama: Hvězda, 1926, č. 42, s. 13.

⁸⁷ Reklama: Hvězda, 1925, č. 8, s. 14.

⁸⁸ Reklama: Hvězda, 1926, č. 51, s. 16.

⁸⁹ Reklama: *Nové Pařížské Mody* 36, 1923–1924, č. 5, s. 8.

⁹⁰ Srov. Autor neuveden, *Choroby vlasů*, *České Mody* 11, 1920, č. 1, s. 7–8.

⁹¹ Reklama: *List paní a dívek*, 1927, č. 145, s. 14.

⁹² Reklama: *List paní a dívek*, 1927, č. 140, s. 13.

⁹³ Reklama: *Tamtéž*.

⁹⁴ Reklama: Hvězda, 1926, č. 17, s. 18.

vytvořit vlny bez jakéhokoliv pálení vlasu.⁹⁵ Další z možností byl magnetický West Electric vlnič, u něhož bylo uvedeno, že žádným způsobem vlasy nepoškodí a během 10–15 minut vytvoří krásné kadeře.⁹⁶ Ondulaci nabízel i pražský salon Louise Slováka.⁹⁷ V Praze dále existovaly dva velké kadeřnické podniky, které se skládaly z několika oddělení nabízejících různé služby. Častou inzerci měl v časopisech Kadeřnický závod Josefa Vacka sídlící na Václavském náměstí, v němž se nacházelo několik salonů poskytující jak stříhání dle francouzských a anglických stříhů, tak barvení vlasů, dále trvalou ondulaci (železem nebo vodovou bez železa) podle francouzských, amerických, anglických i tuzemských systémů, francouzské masáže, též prodávaly vlasové výrobky z vlastní továrny v Chrasti nebo vlasové doplňky jako čelenky či paruky.⁹⁸ Tento salon pořádal i účesové přehlídky, jedna z nich se konala 28. prosince 1925 a byly na ní předvedeny nejnovější společenské, plesové i karnevalové účesy, dále účesy z krátkých vlasů nebo trvalá ondulace.⁹⁹ Podobná přehlídka, která měla ukázat především nejmodernější úpravy mikád, proběhla 19. března 1926 a bylo na ni pozváno několik oficiálních hostů, včetně žurnalistů a módních referentek.¹⁰⁰ Konkurentem Vackových závodů byl J. Klaus sídlící v pražské Jindřišské ulici a nabízející stejné služby jako J. Vacek.¹⁰¹

Tato převratná změna účesu odkryla obličej, který byl před tím dlouhými vlasy o něco více zakrýván, a proto bylo nutné o pleť co nejlépe pečovat. Doporučovala se kvalitní strava, jejíž složení bylo popsáno výše. Po vzoru Francouzek se však nedoporučovalo jíst hovězí maso, které údajně způsobovalo kožní vyrážky a ztrátu svěžesti pleti.¹⁰² Důležitost se také připisovala spánku. „*Nevyspalost ruší svěžest pleti, kalí oko, činí člověka mrzutým, hádavým a líným. Která žena se tedy chce udržeti dlouho svěží a hezká, musí spát alespoň osm hodin denně. (Zde musím podotknouti, že spánek před půlnocí jest vydatnější, než po půlnoci.)*“.¹⁰³ Lidé, kteří chtěli mít hezkou kůži, měli své tělo otužovat, především bylo doporučováno časté větrání bytu, spát se

⁹⁵ Reklama: Hvězda 1926, č. 32, s. 14.

Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 122, s. 18.

⁹⁶ Reklama: Hvězda, 1926, č. 18, s. 18.

⁹⁷ Reklama: Eva – časopis moderní ženy (dále jen Eva), 1929, č. 10, s. 27.

⁹⁸ Reklama: Hvězda, 1925, č. 8, s. 19.

⁹⁹ Reklama: Hvězda, 1925, č. 13, s. 21.

¹⁰⁰ Srov. Autor neuveden, *U krále vlasů*, Hvězda, 1926, č. 27, s. 18.

¹⁰¹ Reklama: Eva, 1928, č. 1, s. 25.

¹⁰² Srov. Autor neuveden, *Proč jedí pařížské ženy nerady hovězí maso?*, Hvězda, 1926, č. 44, s. 14.

¹⁰³ *O spánku*, Hvězda, 1925, č. 8, s. 13. (publikováno pod šifrou Ingeborg)

mělo nejlépe s otevřeným oknem a po ránu se měl člověk omýt studenou vodou.¹⁰⁴ Ideálem dvacátých let nebyla pouze bezchybná svěží pleť, ale i opálená pokožka, proto se ženy snažily co nejvíce pobývat na sluníčku.¹⁰⁵

K pěstění krásy pleti ženy vedle správné životosprávy využívaly i různé kosmetické přípravky. Na trhu existoval nespočet krémů, které jim měly odstranit všechny nedokonalosti pleti, jakými byly například uhry, vrásky, ale i pihy, a udržovat kůži nadále sametově hebkou. Mezi ně se řadí „*jediný, stříbrnou medailí vyznamenaný*“ pařížský Louise Creme¹⁰⁶, krémy Mousoun¹⁰⁷, Mallatine¹⁰⁸ (viz příloha č. 14) a Marus¹⁰⁹, jenž odstraňoval především pihy, dále pak kosmetické přípravky Malanin¹¹⁰, Scherk Cold Cream¹¹¹, Crème de Voir¹¹², Aspa-masky, která „*vyhlazuje stopy znavení, starostí a přepracování, udržuje svěžest pleti dívek, a zamezuje tvoření vrásek žen*“.¹¹³ Dr. Miroslav Kemény ze Slovenska inzeroval produkty Elipsis¹¹⁴, Eros¹¹⁵ a Teo¹¹⁶, své přípravky uváděla i chemická a farmaceutická laboratoř Vunome.¹¹⁷ Ženy mohly navštívit salon Celida, který provozovala Anna Šimerová a kde se odstraňovaly hlavně vrásky kolem očí a uší.¹¹⁸ Místo krémů se dala využít i žehlička Senta¹¹⁹, jež měla také docílit svěžesti pleti. Mnoho žen trápily chloupky na obličeji, na něž mohly vyzkoušet depilační krém Femy¹²⁰ nebo Narbolin zaručující „*bezbolestné odstranění během 2 minut, navždy*“.¹²¹ České Mody pak psaly o klasickém vytrhání chloupků pomocí pinzety, ale i o odstranění elektrolysou, během níž byly chlupy vypalovány.¹²²

¹⁰⁴ Srov. Autor neuveden, *Racionelní pěstění pleti*, České Mody 11, 1920, č. 9–10, s. 6.

¹⁰⁵ Srov. Jana MÁCHALOVÁ, *Budiž móda*, Praha 2012, s. 38.

¹⁰⁶ Reklama: Hvězda, 1925, č. 3, s. 14.

¹⁰⁷ Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 132, s. 15.

¹⁰⁸ Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 122, s. 15.

¹⁰⁹ Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 132, s. 18.

¹¹⁰ Reklama: Nové Pařížské Mody 36, 1923–1924, č. 7, s. 22.

¹¹¹ Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 122, s. 13.

¹¹² Reklama: *Tamtéž*, s. 15.

¹¹³ Autor neuveden, *Pokrok v kosmetice*, Hvězda, 1925, č. 8, s. 13.

¹¹⁴ Reklama: Hvězda, 1926, č. 23, s. 13.

¹¹⁵ Reklama: Hvězda, 1926, č. 50, s. 16.

¹¹⁶ Reklama: Hvězda, 1926, č. 29, s. 15.

¹¹⁷ Reklama: Hvězda, 1925, č. 5, s. 13.

¹¹⁸ Reklama: Hvězda, 1926, č. 50, s. 16.

¹¹⁹ Reklama: Eva, 1929, č. 4, s. 28.

¹²⁰ Reklama: Eva, 1929, č. 10, s. 27.

¹²¹ Reklama: Hvězda, 1926, č. 51, s. 16.

¹²² Srov. Autor neuveden, *O odstraňování vlasů a chloupků (depilaci)*, České Mody 11, 1920, č. 1, s. 8.

Kromě krémů měla krásnou hebkou pokožku zajistit i mýdla, například „nejjemnější pleťové mýdlo dnešní doby“ Kemolite¹²³, mýdlo Chloe¹²⁴, Elida¹²⁵, English Bath Soap Jola¹²⁶, Bath Soap od F. Procházky¹²⁷ existující v několika vůních, toaletní mýdla Otta¹²⁸ a ILLKA bratří Kuželů.¹²⁹ (viz příloha č. 15–16) Firma Savona vyráběla jak mýdla, tak mnoho jiných kosmetických přípravků.¹³⁰ Pokud se někteří lidé báli účinku těchto výrobků nebo nevěřili tomu, co dané reklamy slibují, mohli navštívit lékaře zabývající se jak problémy pleti, tak problémy vlasů, a to například Dr. Jana Tilla nebo Dr. Kovářovou – Kaizlovou.¹³¹

Vedle klasických kosmetických přípravků dámy používaly kosmetiku dekorativní. Tu až do konce 19. století mnoho lidí zavrhovalo, umělé barvy podle nich obličej spíše „špinily“, zamezovaly pokožce dýchat a navíc často obsahovaly zdraví škodlivé látky. Ke vzniku neškodných kosmetických prostředků přispěly až poznatky z oblasti chemie a lékařství.¹³² Jedním ze základních líčidel byl pudr, mezi nejznámější značky patřil Pygmalion, jenž „neucpává póry a dodává pleti pohádkově krásného nádechu“¹³³, a pudr Pétaia¹³⁴, též existovala kombinace pudru s krémem s názvem La Velouty de Dixor Paris.¹³⁵ (viz příloha č. 17) Většina žen si přibarvovala především rty, některé si barvily i obočí a řasy¹³⁶ a lakovaly nehty.¹³⁷ Obočí se často vytrhávalo do úzkého oblouku a následně bylo obtaženo černou linkou.¹³⁸ Známost se stala „žena-vamp“, jež se vyznačovala velice výraznými očima a rudými rty.¹³⁹ V roce 1921 byl na trh uveden známý parfém Chanel No. 5, skládající se ze směsi přírodních ingrediencí a syntetických extraktů z květin, který je díky své jedinečné, romantické vůni velice

¹²³ Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 122, s. 16.

¹²⁴ Reklama: *Tamtéž*, s. 20.

¹²⁵ Reklama: Hvězda, 1926, č. 24, s. 13.

¹²⁶ „English Bath Soap“ znamená v angličtině „anglické mýdlo do koupele“. (přeloženo autorkou)

Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 132, s. 14.

¹²⁷ Reklama: Hvězda 1926, č. 20, s. 14.

¹²⁸ Reklama: Hvězda 1926, č. 16, s. 14.

¹²⁹ Reklama: Dámské Akademické Modní Listy 27, 1925, č. 105–106, s. 2.

¹³⁰ Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 122, s. 17.

¹³¹ Reklama: Nové Pařížské Mody 36, 1923–1924, č. 1, s. 2.

¹³² Srov. Milena LENDEROVÁ, Eduard MAUR, Božena KOPIČKOVÁ, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, s. 241.

¹³³ Reklama: Hvězda, 1925, č. 5, s. 14.

¹³⁴ Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 132, s. 19.

¹³⁵ Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 122, s. 14.

¹³⁶ Tuto službu nabízel například Petr Valta.

Reklama: Hvězda, 1925, č. 6, s. 12.

¹³⁷ Srov. Odolen ZÍTEK, *Lidé a móda*, s. 302.

¹³⁸ Srov. Charlotte SEELING, *Století módy: 1900–1999*, s. 123.

¹³⁹ Srov. Michael HORSHAM, *Styly 20. a 30. let*, s. 93.

oblíbeným až dodnes.¹⁴⁰ Zda se do Československa dostal již během dvacátých let, není jasné. Časopisy, které byly v této bakalářské práci použity, se o něm nezmiňují. Za to se v nich objevují reklamy na parfémů českých kosmetických výrobců, a to na parfém Prélude z parfumerie F. Procházky¹⁴¹ (viz příloha č. 18–19), voňavku Avidyu¹⁴² a kolínskou vodu firmy Novotný.¹⁴³ Další důležitou součástí péče o tělo se během dvacátých let stala manikúra. J. Peller v magazínech nabízel možnost pořídit si sadu na manikúru přímo domů¹⁴⁴ a podniky J. Vacka, J. Klause a P. Valty službu manikúry poskytovaly v jednom ze svých salonů.

Časopisy nezapomínaly ani na hygienu úst, vždyť zdravé zuby byly a dodnes jsou výraznou ozdobou obličeje, a proto na svých stránkách uváděly kontakty na známé zubní lékaře. Také publikovaly inzerce na hygienické prostředky, například na pastu Perbor pro pěstění úst i zubů¹⁴⁵, Chlorodont¹⁴⁶, Libuši¹⁴⁷, zubní krém Kalodont¹⁴⁸, ústní vodu Boston¹⁴⁹, americké ústní pastilky Sen-Sen pro svěží dech¹⁵⁰ či na americký zubní kartáček Prophylactic.¹⁵¹ Z předešlého výčtu produktů a služeb, kterých bylo v té době rozhodně ještě více, je jisté, že lidé měli opravdu z čeho vybírat. Výrobci se za pomoci reklam snažili své přípravky zviditelnit a přesvědčit veřejnost, že právě ty jejich jsou nejlepší. Zda pak jejich účinek odpovídal popisu, je již dnes těžké říci. Zřejmé ale je, že většina lidí výrobky kupovala a věřila jim. Šlo totiž o pokrok a každá novinka často symbolizuje víru v něco lepšího, kvalitnějšího.

Ideál emancipované ženy dvacátých let tedy spočíval v úplně novém vzhladu, který následně ovlivnil životní styl žen. Většina dam tento ideál ihned přijala a snažila se mu co nejvíce přiblížit, našli se ale i lidé, ať už ženy nebo muži, kteří ho přijmout nedokázali. Nemohli se ztotožnit se štíhlou, chlapeckou postavou bez poprsí, s krátkými vlasy, s používáním kosmetiky, ale i s novými zálibami žen – s kouřením, řízením

¹⁴⁰ „Chanel No. 5, a blend of natural ingredients and synthetic floral aldehydes, was launched in 1921 – a sophisticated, romantic scent that still retains its timeless appeal.“ ; (přeloženo autorkou) Srov. Jayne SHRIMPSON, *Fashion in the 1920s*, s. 23.

¹⁴¹ Reklama: Hvězda, 1925, č. 3, s. 14.

¹⁴² Reklama: Hvězda, 1925, č. 7, s. 19.

¹⁴³ Reklama: Hvězda, 1925, č. 8, s. 14.

¹⁴⁴ Reklama: Hvězda, 1925, č. 3, s. 15.

¹⁴⁵ Reklama: Hvězda, 1926, č. 34, s. 13.

¹⁴⁶ Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 122, s. 7.

¹⁴⁷ Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 140, s. 14.

¹⁴⁸ Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 132, s. 14.

¹⁴⁹ Reklama: Hvězda, 1926, č. 51, s. 18.

¹⁵⁰ Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 140, s. 19.

¹⁵¹ Reklama: *Tamtéž*, s. 16.

automobilu, sportováním, tančením, ale i s jejich studiem a prací v zaměstnání. Mnohdy pak nesouhlasili ani s novým stylem odívání, které vlivem nového ideálu krásy prošlo velice výraznou proměnou.

Kapitola II. Oděv jako prostředek reprezentace ženy

Radikální proměna dámského odívání byla způsobena především nepohodlností a nepraktičností dlouhých sukní a přezdobených toalet, které odporovaly novému životnímu stylu žen. Ještě na přelomu 19. a 20. století v době secese se za ideál krásy považovala postava s vystupující „holubí“ hrudí, vosím pasem a širokými boky. Dámské šaty zdobily krajky, stuhy, kanýrky a široké klobouky krásnila velká pera a hedvábné květiny.¹⁵² Již kolem roku 1910 se postava s úzkým pasem posouvá k rovnější siluetě, oděv se stává jednodušší, méně zdobný, dokonce jsou odhaleny dámské nohy.¹⁵³ Za počátek cesty k nové ženě dvacátých let se však považuje až rok 1914, kdy vypukla první světová válka.¹⁵⁴ Dámy oblékají oděvy, které byly nezdobené a méně omezující v pohybu, jež potřebovaly v práci dříve vykonávané muži.¹⁵⁵ Tato módní linie se stala velice oblíbenou, proto pokračovala i po skončení války. K vyvrcholení evoluce moderní ženské siluety došlo poté v době dvacátých let.

Ženy ze svých šatníků odstranily všechny ozdobné prvky, které z nich ještě na přelomu 19. a 20. století dělaly dekorativní a reprezentační loutky úspěšných mužů. Také došlo ke zredukování skladby oděvu – žena v době secese oblékala až 22 oděvních součástí a trvalo jí pak přibližně 20 minut, než šat odložila, za to oděv ženy dvacátých let se skládal pouze z 6 (v létě z ještě méně) oděvních kusů. Dámy tak již nemusely trávit většinu volného času oblékáním, ale mohly se věnovat svým novým zálibám a koníčkům.¹⁵⁶ Jak ve své knize zmínila Milena Jesenská: „*Nebylo vůbec ještě nikdy na světě účelnější a hezčí mody, než je dnes: rovná, hladká linie, vzdušné, pohodlné šaty, nezamezující dýchání ani pohyb, naprostá jednoduchost beze všech okras a komplikovaností. Je to pokrok v každém slova smyslu. V estetickém i hygienickém.*“¹⁵⁷ Ideálu krásy žen dvacátých let a jejich životnímu stylu se zkrátka spousta věcí přizpůsobovala a ani oděv nebyl výjimkou.

Stejně jako dnešní časopisy věnující se módě přinášely i prvorepublikové magazíny nejnovější trendy pro dané období, o nichž měly čtenáře informovat tzv.

¹⁵² Srov. Kolektiv autorů, *Móda: Obrazové dějiny oblékání a stylu*, s. 234.

¹⁵³ Srov. *Tamtéž*, s. 228.

¹⁵⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 240.

¹⁵⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 238.

¹⁵⁶ Srov. Jana SKARLANTOVÁ, *Od fíkového listu k džínům*, s. 159–160.

¹⁵⁷ Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 23.

módní referentky.¹⁵⁸ Oděvy se šily v různých střížích a z různých látek, na jejichž kvalitu se především kladl důraz. „(...) lze velmi snadno ušetřiti na různých zbytečných ozdobách, a jsou-li šaty z dobré látky, a jednoduše ušity, nevyžadují častého přešívání a vydrží i několik let; při tom neztratí nic na své eleganci a vkusu.“¹⁵⁹ Nová jednoduchá linie šatů navíc neumožňovala tak nápadnou sociální hierarchii v odívání, jako tomu bylo v minulosti, a proto kvalitní látka představovala jednu z možností, jak dát své postavení najevo.¹⁶⁰ Pro každou sezónu byly také určovány barvy, ale i přesto se v některých časopisech objevují doporučení volit odstín podle typu postavy nositelky daného oděvu. „Kdyby šat byl sebe lepšího stříhu, ale v barvách nebyl zladěn nebo nositelce barvy, ať již na něm zladěné, neharmonisovaly k její pleti, očím, vlasům – je po dojmu.“¹⁶¹ Aktuální módní trendy tedy udávaly, jak a z čeho se daný oblek ušije. Při zhotovování šatů také záleželo, pro jakou příležitost byl oděv určen nebo jaké zrovna panovalo roční období – jiné šaty se nosily v zimě, jiné v létě.

Ženy dvacátých let chodily rády do společnosti, a proto každé číslo módních magazínů nabízelo to nejlepší oblečení pro vycházky, návštěvy přátel, divadel, tanečních plesů, kaváren, klubů či barů. Oblíbeným oděvem dam byly nadále sukně, jejichž délka se po celá dvacátá léta měnila. V roce 1922 sukně sahaly k lýtkům, zhruba 20 cm nad kotníky. Roku 1924 byly zkráceny o dalších 20 cm a v roce 1926 dosahovaly až do výšky kolen.¹⁶² Ženy tak poprvé v historii odívání odhalily lýtka i kolena, čímž sukně prošly snad nejradikálnější proměnou v ženském oblečení.¹⁶³ Na stránkách prvorepublikových časopisů se nejčastěji objevují sukně šité z vlny, gabardénu, sukna, ty elegantnější z hedvábí. Látky se ve velkém množství dovážely z Anglie, protože „anglické pravé látky jsou nekrásnější a nejtrvanlivější, co vůbec je (...)“.¹⁶⁴ Sukně bývaly rovného nebo zvonového stříhu, jehož se docílilo vloženými záhyby či plisováním¹⁶⁵, a jejich častý vzor představovaly kostky či proužky. (viz příloha č. 20–21) V jednom z čísel časopisu *Hvězda* z roku 1926 se objevila fotografie tzv. jupe

¹⁵⁸ Srov. Milena LENDEROVÁ, Eduard MAUR, Božena KOPIČKOVÁ, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, s. 266.

¹⁵⁹ Autor neuveden, *Jednoduchost a elegance*, *Hvězda*, 1925, č. 13, s. 15.

¹⁶⁰ Srov. Jana SKARLANTOVÁ, *Od fíkového listu k džínům*, s. 161.

¹⁶¹ A. FROHMANNOVÁ, *Něco o barvách*, *List paní a dívek*, 1927, č. 122, s. 16.

¹⁶² Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 49–50.

¹⁶³ Srov. Želmíra ŽIVNÁ, *Šaty dělají člověka. O módě a oblékání*, Praha 1976, s. 84.

¹⁶⁴ Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 90.

¹⁶⁵ Tzv. plisé je textilie trvale ztvárněná do úzkých i širších záhybů podélných, příčných nebo šikmých pomocí tlaku a páry ručně, ale i mechanicky na plisovacích strojích.

Stanislav TERŠL, *Malá encyklopedie textilií a odívání*, Praha 1987, s. 125.

culotte – kalhotové sukně¹⁶⁶, pod níž bylo napsáno, že „ před 15 lety natropila tolik povyku i v pražských ulicích, znovu se vrací – zatím jen v Paříži. Doufejme, že nedorazí až k nám.“¹⁶⁷ (viz příloha č. 22) Kalhotová sukně se však v Československu ve dvacátých letech objevila, a to v roce 1927 na přehlídce Hany Podolské, k jejímu obecnému rozšíření ale nedošlo.¹⁶⁸

Jako komplet se k sukním nosily různé druhy halenek. Kromě délky sukně se v době dvacátých let také proměňuje linie pasu, jež se posunuje pod svoji přirozenou hranici.¹⁶⁹ Blůzy se proto mnohdy nosí stažené až na boky.¹⁷⁰ V první polovině dvacátých let se stal velice oblíbeným kimonový střih inspirovaný východní japonskou kulturou, dále pak také halenky košílkové. Blůzky bývaly často přepásány dlouhým páskem či stuhou a ozdobeny plisováním, manžetami, knoflíky, kožešinou, krajkou, korálky nebo výšivkami. Na některých oděvech dvacátých let lze pozorovat vliv lidového umění¹⁷¹, příkladem je halenka se slováckou výšivkou v *Pražském Módním Obzoru*. (viz příloha č. 23–25) U blůzek se také objevovaly různé druhy límců, mezi ty nejznámější se řadí límce námořnické, šalové, stojaté a přehnuté, mnohdy je doplňovala vázanka. (viz příloha č. 26–29) K halenkám bylo také možné uvázat si kravatu.¹⁷²

K ušití blůz šlo použít mnoho druhů látek, ať už hedvábí, fulár, ažurovou tkaninu, voál, mušelín, satén, žoržet, batist, etamín, krepdešín, kaša látku, krep, samet, trikotýn, krepmarokén, vlnu nebo plátno. Přes halenky se daly nosit vesty, v *Českých Modách* se objevila vesta ze sukna ozdobená řídkým kroužkovacím stehem na okrajích, se zapínáním na stranu a malou kapsičkou nebo kostková vlněná vesta s šalovým límcem. *Pražský Módní Obzor* zase zobrazoval vestu přepásanou páskem. Mezi moderní vesty patřily i ty zdobené vyšíváním. (viz příloha č. 30–33)

¹⁶⁶ Jedná se o široké kalhoty nejčastěji s délkou ke kolenům, jejichž přední i zadní díl jsou konstruovány tak, aby svým vzhledem i při chůzi vytvářely dokonalý dojem sukně.

Stanislav TERŠL, *Malá encyklopedie textilií a odívání*, s. 65.

¹⁶⁷ Popisek u obrázku, *Hvězda*, 1926, č. 27, s. 9.

¹⁶⁸ Srov. Eva UCHALOVÁ, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, s. 65.

¹⁶⁹ Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 49.

¹⁷⁰ Srov. Michael HORSHAM, *Styly 20. a 30. let*, s. 94.

¹⁷¹ Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 45.

¹⁷² Srov. Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 107.

Dalšími oděvními kousky, které se daly používat k vrstvení, byly pletené¹⁷³ nebo háčkované džempry¹⁷⁴, které se oblékaly jak do společnosti, tak na sport. Denní džempry se zhotovovaly z vlny, bavlny, příze a ty večerní především z hedvábí, obvykle je protkávaly zlaté či stříbrné nitě.¹⁷⁵ (viz příloha č. 34) Novinkou byl pulovr¹⁷⁶, používaný i pro sport, jenž se přetahoval přes hlavu, neměl kapsy, jeho výstřih byl malý, špičatý, bez límečku. Nejčastěji se pletl z pravé vlny.¹⁷⁷

Stejně oblíbené jako sukně byly i nadále šaty, což lze usoudit z toho, že jejich vyobrazení nechyběla téměř v žádném z čísel dobových magazínů. Na stránkách časopisů se šaty rozdělovaly na domácí, o nichž pojednává nadcházející kapitola, vycházkové a odpolední, večerní a taneční. Jak denní, tak večerní šaty však měly velice totožný střih, lišily se především použitým materiálem a celkovým zpracováním.¹⁷⁸ Z počátku dvacátých let se objevují šaty tzv. soudkovitého tvaru, kdy je sukně na bocích rozšířena a u spodního okraje se opět zužuje, případně se dala využít druhá, úzká spodní sukně.¹⁷⁹ (viz příloha č. 35) Po roce 1921 se začíná uplatňovat rovná, volná, úzká linie, jejíž šíře je dána šířkou boků, a pas se též přesouvá na boky.¹⁸⁰ Velice oblíbenými se staly šaty košilové a také plášťové. (viz příloha č. 36–37)

Odpolední šaty jsou tedy volné, některé mají podkasaný živůtek, jiné nikoliv. V roce 1927 se na šaty aplikují určité nepravidelnosti, jakými je například nepravidelné umístění záhybů na sukni či nestejná délka sukně.¹⁸¹ Rukávy šatů mohly být krátké, tříčtvrteční, ale i dlouhé, často zvonovitého tvaru. Šaty zdobilo vyšívání, prýmky, krajky, límečky, vázanky, kapsičky, knoflíčky, manžety, šerpy, spony, lemy z kožešiny, volánky, cípy a také plisování, jež se nacházelo především na sukních, které bývaly též ožívovány různými vloženými záhyby, čímž sukně často získaly zvonový tvar.

¹⁷³ Pleteniny se staly v době dvacátých let oblíbeným materiálem pro vyhotovení oděvů. Průkopnicí jejich užívání se stala již v roce 1913 Coco Chanel, která na pláži v Normandii jako první oblékla svůj slavný dlouhý žerzejový svetr. Tento druh úpletu se dříve používal pouze na spodní prádlo, Chanel z něj však ušila i pláště a kostýmy.

Srov. Kolektiv autorů, *Móda: Obrazové dějiny oblékání a stylu*, s. 250.

¹⁷⁴ Z anglického jumper, sweater.

Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 60.

¹⁷⁵ Srov. *Tamtéž*.

¹⁷⁶ Z anglického pull over – obléci si na sebe, přetáhnout přes hlavu.

Tamtéž.

¹⁷⁷ Srov. Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 89.

¹⁷⁸ Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 53.

¹⁷⁹ Srov. Eva UCHALOVÁ, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, s. 52.

¹⁸⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 53–54.

¹⁸¹ Srov. *Tamtéž*, s. 67.

Vycházkové šaty se šily z plátna, vlny, otmánu, trikotýnu, taftu, tusoru, ševiotu, vlněného nebo hedvábného rypsu, krepmarokénu, krepdešínu, krepsaténu, krepžoržetu, žoržetu, hedvábného krepu, sametu, saténu, lamé, hedvábí, gabardénu, velur šifonu, fuláru anebo kaša látky, materiál mohl být jednoduchý, ale i vzorovaný. (viz příloha č. 38–41)

Dalším typem šatů jsou šaty večerní a taneční, které se oblékaly na večerní zábavu, již představovaly návštěvy divadel nebo klubů, v nichž se konverzovalo, popíjelo, kouřilo, ale především tančilo. Tanec se stal často vyhledávaným koníčkem, což vedlo k otevírání velkého množství nových barů a tančírén¹⁸², také k pořádání plesů. Mezi nejpoblárnější tance patřily foxtrot, charleston a džezové tance.¹⁸³ Tato nová zálíba ovlivnila i vzhled společenského oděvu. Ve většině případů se večerní šaty od denních stříhově nelišily, také byly volné, mohly, ale nemusely mít podkasaný živůtek. Na sukních se též nacházely různé vsazené díly, jakými byly například vodopádové dílky, volánky či cípy nacházející se buď v zadní části oděvu, čímž se sukne prodloužila, nebo na stranách, což mnohdy vedlo k rozšiřování sukni, někdy až do tvaru sukne krinolínové, jež byla typická pro dobu rokoka a baroka. Co se ale týče rukávů, večerní šaty je většinou neměly, a pokud ano, byly především kimonového stříhu a sloužily spíše jako dekorace.¹⁸⁴ Poprvé v dějinách se objevují šaty více dekoltované vzadu než vpředu, a to kvůli tomu, že při tanci byli partneři tak blízko sebe, že přední část oděvu zakrýval svým tělem tanečník, čímž se pozornost přenesla na druhou stranu šatů.¹⁸⁵

Rozdíl mezi denními a večerními šaty byl pak především v použitých látkách a celkovém zpracování. U společenských šatů se neuplatňovaly vlnařské či bavlnařské látky, ale látky hedvábnické, a to podobně jako u odpoledních šatů satén, hedvábí, hedvábný krep, hedvábný ryps, žoržet, krepžoržet, krepdešín, krepsatén, velur šifon, taft, lamé. Na rozdíl od vycházkových šatů se používaly i čínský krep, hedvábný samet, hedvábný marokén, hedvábná krajkovina, hedvábný žoržet, voál, mušelín, tyl, šifon, ale i brokát, atlas nebo moaré. Mnohdy se objevovaly i šaty ušité z více odlišných materiálů. Stejně jako vycházkové byly i taneční šaty zdobené, to však v mnohem větší

¹⁸² Srov. Odolen ZÍTEK, *Lidé a móda*, s. 304.

¹⁸³ Srov. Ludmila KYBALOVÁ, Olga HERBENOVÁ, Milena LAMAROVÁ, *Obrazová encyklopedie módy*, s. 307.

¹⁸⁴ Srov. Eva UCHALOVÁ, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, s. 59.

¹⁸⁵ Srov. Odolen ZÍTEK, *Lidé a móda*, s. 304.

míře. K dekorování oděvů se opět klasicky aplikovaly výšivky, korálky, krajky, vázanky, stuhy, spony, kožešiny, plisování, ale v porovnání s denními šaty i perličky, flitry, brilianty, pera, především pštrosí, nebo umělé kytice, což dokazuje i článek pojednávající o umělých květinách, v němž stojí: „*Věčně na novinky pomýšlející moda vzpomněla za posledních desetiletí také umělých květin, které pro nádhernou pestrost jsou ženami velice hledány a za ozdobu používány.*“¹⁸⁶ Na přední části večerních oděvů se mnohdy objevovala tzv. vesta, často ušitá z jiného materiálu než samotné šaty. (viz příloha č. 42–47) Pokud chtěla dáma svůj šat doplnit ještě nějakým kusem oděvu, mohla přes ně navléknout bolerka. (viz příloha č. 48) Nutno říci, že se na stránkách časopisů neobjevovaly pouze šaty pro štíhlé postavy, ale i modely pro dámy silnější, z čehož lze usoudit, že ačkoliv se móda podřizovala novému ideálu krásy, snažila se i nadále nabízet oděvy, mezi nimiž si každá žena vybrala. (viz příloha č. 49)

Nejsvrchnější vrstvu celého kompletu mohly tvořit kabátky a pláště. Kabátek, nazývaný žaket, se oblékal jak na blůzku, tak džempr nebo pulovr, ve výjimečných případech i na šaty. Na stránkách časopisů byl zobrazován buď samostatně, nebo, a to hlavně, spolu se sukni jako kostým. Přibližně do roku 1922 se objevovaly žakety především tříčtvrteční délky, které byly stažené v pase, čímž došlo ke vzniku šosů, jež měly často zvonový střih, a zvýraznění boků. Později však toto zdůrazňování mizí a módní je podobně jako u halenek a šatů volná rovná linie se sníženým pasem.¹⁸⁷ Některé kabátky již stažené nikde nebyly, jiné však ano. Pásek nebo našasení je ale upínaly až v oblasti boků. Zapínání se v podobě jednoho či více knoflíků nacházelo klasicky uprostřed kabátu, ovšem někdy i asymetricky na straně. Vpředu byly límce, mnohdy doplňované klopami, které se stejně jako u blůz objevovaly hlavně ve stojatém a šalovém provedení a spolu s rukávy, jež byly na konci občas rozšířeny, manžetami, kapsami a šosy byly zdobeny kožešinou z vydry, tchoře nebo lišky. Některé žakety se zkrášlovaly výšivkami či prýmky. Nejvíce používanými materiály pro jejich zhotovení bylo hedvábí, samet, ale především vlnařské tkaniny jako vlna, velur, oman, trikotýn, sukno a ratiné. (viz příloha č. 50–54)

Kostýmy existovaly ve dvou možných provedeních, tím prvním je případ, kdy jsou sukni i kabátek ušity ze stejného materiálu se stejným vzorem, druhé provedení spočívalo v odlišnostech částí kompletu, kdy se společně nosily například hladké

¹⁸⁶ Autor neuveden, *Z dějin umělých květin*, České Mody 19, 1928, č. 7–8, s. 9.

¹⁸⁷ Srov. Eva UCHALOVÁ, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, s. 56.

kabátky s plisovanými sukněmi. Ve druhé polovině dvacátých let se objevuje další diferenciaci, během níž docházelo ke kombinaci různých vzorů látek na jednom kompletu. „*Dekor se uplatňuje ve formě pásků, proužků, ozdobných lemů, vyložení klop a kapes apod. Kombinují se látky různých barev, látky jednobarevné se vzorovanými, zejména s kostkovanými nebo pruhovanými.*“¹⁸⁸ Takovýto komplet se objevil na stránkách *Dámských Akademických Módních Listů*, kdy byl samotný kabátek jednobarevný, ale na jeho klopy byla použita kostkovaná látka, stejně jako na sukni. Tyto kombinace se však netýkaly pouze kostýmů, ale jak je vidět na jednom modelu v *Českých Modách* i kompletů šatů a plášťů. (viz příloha č. 55–56)

Stejně jako se na halenky, pulovry a džempry vrstvil kabátek, se přes šaty oblékal právě plášť. Některé časopisy dokonce zobrazovaly šaty a pláště tvořící komplet, vyznačovaly se tím, že měly podobný střih a celkové zpracování. (viz příloha č. 57) Z počátku dvacátých let se pláště objevovaly především v kimonovém střihu, pro něž byly typické široké rukávy střižené v celku s oděvem.¹⁸⁹ (viz příloha č. 58) V průběhu dvacátých let však začal převažovat rovný střih, ten kimonový ale nezaničil, důkazem toho je plášť podle francouzského vzoru, který se v roce 1925 objevil na stránkách časopisu *Hvězda*. (viz příloha č. 59) Rovný střih plášťů byl buď volný, nebo přepásaný či podkasaný na bocích. Některé pláště se v dolní části rozšiřovaly do zvonu. Pláště měly obvykle zapínání na jeden nebo více knoflíků, jež byly jednořadové nebo dvouřadové a mnohdy v asymetrické linii. Některé pláště, a to hlavně ty večerní, však žádné knoflíky neměly, a proto je nositelky jen lehce přidržovaly rukou, což se považovalo za velice elegantní.¹⁹⁰ Rukávy byly dlouhé, na konci často rozšířené, specifické druhy představovaly rukávy motýlovité, kimonové¹⁹¹ a raglánové.¹⁹² (viz příloha č. 66–68) Typický rys plášťů tvořil límec, někdy doplněný klopami, který existoval v několika provedeních. Nejčastějšími byly límce šálové, vysoké stojaté límce, jež se mohly nosit přehnuté, nebo široké límce, které se daly naopak zapnout ke krku. Jedním z typů vysokého límce byl tzv. límec stuartový. (viz příloha č. 69) Dominantu

¹⁸⁸ Eva UCHALOVÁ, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, s. 65.

¹⁸⁹ Srov. Stanislav TERŠL, *Malá encyklopedie textilií a odívání*, s. 71.

¹⁹⁰ Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 63.

¹⁹¹ Kimonový rukáv je řešen tak, že jeho přední díl je přinechaný u předního dílu a zadní díl u zadního dílu oděvu.

Stanislav TERŠL, *Malá encyklopedie textilií a odívání*, s. 72.

¹⁹² Též klínový rukáv má ramenní klíny umístěny mezi přední a zadní náramenicí tak, že jejich plocha ve tvaru klínu nahrazuje část plochy náramenice. Byl používán na stejnojmenném plášti.

Tamtéž.

tvorily límce hlavně u večerních pláštíů, kdy docházelo k jejich bohatému nabírání. Některé pláště byly u krku namísto límce pouze zřaseny.

Ani u těchto oděvů nesmělo chybět kožešinové zdobení, jež se mnohdy nacházelo hlavně na límcích a manžetách, někdy v takovém množství, že došlo k jejich podstatnému zvětšení. Jak bylo uvedeno v *Evě*: „*Manžety nahrazují dobře starý rukávník (...)*“.¹⁹³ Z praktického důvodu se kožešina využívala i jako plášťová podšívka. Nejoblíbenějšími byly kožešiny ze sviště, skunka, vydry, bobra, z šedé či hnědé lišky, činčily nebo lasice hranostaje, tedy hermelín. Pláště také krášlily různé aplikace z kůže, spony nacházející se na pásech, ale i prýmky, vyšívání či různě všíité kapsy, ty elegantnější druhy pláštíů mohly být ozdobeny i plisováním nebo třásněmi. Vycházkové pláště se šily z různých typů anglických a skotských látek, dále pak z vlny, veluru, sukna, ševiotu, kaša látky, gabardénu, tuseru, plyše, večerní pláště poté hlavně z jemnějších látek jako je samet, hedvábí, hedvábný ryps nebo lamé. (viz příloha č. 60–63)

Variantou pláště byla kápě¹⁹⁴, která se od něho lišila tím, že neměla rukávy. Ruce tak vykukovaly z otvorů, jež byly vytvořeny přímo na jejích bocích. Kápě byly určeny hlavně k večernímu nošení, proto se šily nejvíce z hedvábí, hedvábného krepu, saténu, velur šifonu či taftu a často byly zdobeny. (viz příloha č. 62, 64, 65) Přes společenské šaty se oblékaly i pláštěnky, které byly buď stříhově podobné kápi, nebo se jednalo o přehozy bez jakýchkoliv otvorů pro ruce. (viz příloha č. 70–71) Pod pláštěnkou dvacátých let však nelze hledat druh oděvu do nepříznivého počasí, jak je tomu dnes, tuto funkci plnily pláště šité z nepromokavých impregnovaných materiálů.

Nejoblíbenější oděvem do deště byl kabát trenchcoat, který do té doby nosili pouze muži. „*Je to cowercoatový nebo burburyový kabát s několika podšívkami, připjatými na knoflíky, které se podle počasí odpínají a vpínají. Jedna je z impregnovaného plátna a chrání před lijavcem, druhá je z plsti a chrání před zimou.*“¹⁹⁵ Jeho vrstvy byly dány tím, že se původně jednalo o kabát anglických vojáků v zákopech, proto musel být především praktický. Po válce se z vojenské garderoby dostal do anglických konfekcí, odkud se rozšířil dále, a to i do Československa. Bylo možné ho nosit přes jakékoliv šaty. Kabát byl ale poměrně těžký, proto nebylo

¹⁹³ *Eva v kožichu*, Eva, 1928, č. 2, s. 12. (publikováno pod šifrou St. J.)

¹⁹⁴ V některých časopisech pod názvem „cape“.

¹⁹⁵ Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 58.

doporučováno ho oblékat během horkých letních lijavců. Pro tyto příležitosti byl určen lehčí kabát z impregnovaného hedvábí.¹⁹⁶ (viz příloha č. 72–73)

Jednou z velice oblíbených ozdob oděvů byla kožešina, která se však nevyužívala pouze jako aplikace obohacující šat, ale i jako materiál, z něhož byl samotný oděv ušit. Kožešinové pláště byly v oblibě po celá dvacátá léta, prodávaly se v různých cenových kategoriích, a to podle druhu kožešiny, čímž byly dostupné téměř všem ženám a dívkám.¹⁹⁷ Roku 1928 byly v *Evě* jako velice elegantní a trvanlivé zmíněny kožichy z persiánu, bobra, činčily, sviště či breitsvance.¹⁹⁸ (viz příloha č. 74) Ty spolu s kožichy norkovými, tuleními, popelkovými, bizamovými patřily mezi nejluxusnější, jejich cena se pohybovala kolem 75 000 Kčs.¹⁹⁹ Mezi ty levnější, ale ne tak hřejivé, se řadily kožichy vyrobené z beránka, medvěda, kozy, zajíce či králíka.²⁰⁰ V časopise *Hvězda* se objevily například kožichy zhotovené z cibetky²⁰¹ a z nutrie. (viz příloha č. 75–76)

K tomu, aby byl celkový dojem společenských šatů ještě působivější, mohly dámy využít doplňků, které mnohdy už tak perfektní vzhled podtrhly. Jedním z nich byly pokrývky hlavy, a to především klobouky. Přibližně do roku 1923 se nosí tradiční velké klobouky se širokou krempou. Ty byly však po přijetí módních na krátko ostříhaných vlasů nahrazeny menšími přiléhavými kloboučky, jež měly krempu jen nepatrnou, nebo žádnou. Kloboučky existovaly v různých variantních tvarech. Nejčastější byl tvar tokový, jež krempu neměl (viz příloha č. 77), a tvar zvonový, tzv. klopáček, který měl okraje užší nebo širší a nosil se stažený hluboko do čela, někdy sahál téměř k očím.²⁰² Nový typ klobouku však měl, jak je zřejmé z článku v *Českých Modách*, mnoho odpůrců: „V anglickém jistém listě rozebírá jedna pisatelka několik případů úrazů žen na ulici tím, že neslyšely výstražných znamení a utrpěly tak těžká ublížení na zdraví při přecházení jízdní dráhy. Kloboučky hotoví se prý nyní vesměs tak těsné a přiléhající na uši, že zabraňují vnímání zvuku zvonců.“²⁰³ Tyto námitky však dámy nepovažovaly za nijak důležité a přilehlé kloboučky patřily i nadále mezi

¹⁹⁶ Srov. Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 58.

¹⁹⁷ Srov. Eva UCHALOVÁ, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, s. 56.

¹⁹⁸ Srov. *Eva v kožichu*, *Eva*, 1928, č. 2, s. 12. (publikováno pod šifrou St. J.)

¹⁹⁹ Srov. Eva UCHALOVÁ, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, s. 69.

²⁰⁰ Srov. *Eva v kožichu*, *Eva*, 1928, č. 2, s. 12. (publikováno pod šifrou St. J.)

²⁰¹ V době dvacátých let se toto zvíře nazývalo zibetka.

²⁰² Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 69–71.

²⁰³ Autor neuveden, *Ženám hrozí nebezpečí snadného úrazu na ulici – těsnými klobouky*, *České Mody* 19, 1928, č. 7–8, s. 16.

preferované pokrývky hlavy. Nosily se také klobouky ve tvaru cylindru nebo barety. Na jejich výrobu se nejčastěji používala měkká a ohebná plst' či samet, oblíbené byly i kloboučky slámové. Některé bývaly dozdobeny aplikacemi z hedvábí, stuhami, sponami či peříčky. Večerní variantou kloboučku byla dekorovaná čelenka, často z tylu, jež bývala posázená perlami.²⁰⁴ (viz příloha č. 78)

Kolem krku bylo možné buď na pevně, nebo na volno uvázat různé druhy šál či šátků. Většinou měly tvar obdélníku, čtverce nebo trojúhelníku. Mohly být jednobarevné, pruhované, kostkované, oblíbené byly i geometrické vzory, jež se začaly používat pod vlivem Art Deca.²⁰⁵ Některé byly zdobeny třásněmi či výšivkami. Šily se především z hedvábí, kašmíru a krepdešinu, ale i z vlny. Jako přehoz přes ramena se používal také velký kožešinový límec nebo pelerinka. (viz příloha č. 79–83) Doplněk večerních šatů tvořila často boa. Některé dámy si s sebou do společnosti braly i vějíře, mnohdy vyrobené z barvených pštrosích per.²⁰⁶

Dalším doplňkem byly šperky, jež se na stránkách časopisů také objevovaly. Umělkyně paní Křivánková vyráběla moderní šperky z českých třpytivých polodrahokamů, jako jsou citríny, ametysty, turmalíny, moriony nebo křišťály. Orámovány byly spirálami ze zlata, stříbra, platiny a emailu.²⁰⁷ Ve *Hvězdě* se objevila také reklama na Umělecko-průmyslový ateliér F. Javůrka a J. Vrabce, jehož šperky reprezentovaly československé umění na výstavě dekorativního umění v Paříži.²⁰⁸ Nicméně večerní šaty bývaly samy o sobě zdobeny, proto již nebylo doporučováno nosit k nim nijak výrazné šperky. Jako doplněk k tanečním šatům tedy obvykle postačila pouze šňůrka z perel, které ani nemusely být pravé. Náhrdelníky z imitovaných francouzských perel nabízeli bratři Linkové²⁰⁹ a Ant. J. Tejnský inzeroval Tenko perle.²¹⁰ Cena takovýchto náhrdelníků se lišila podle jejich délky a

²⁰⁴ Srov. Charlotte SEELING, *Století módy: 1900–1999*, s. 93.

²⁰⁵ Art Deco byl nový styl, jenž vznikl v době dvacátých let 20. století, jeho název je odvozen od zkratky výstavy *Exposition des Arts Décoratifs et Industriels* (Výstava dekorativního a průmyslového umění), která se konala v roce 1925 v Paříži a kde bylo možné shlédnout mnohé exponáty, ale i doprovodné přehlídky módy, účesů, tance, květin, filmů či fotografií. Tento nový styl se stal následně „totálním“ slohem, který se prosadil ve všech uměleckých odvětvích. V oděvním průmyslu je vliv Art Deca viditelný především na vzorování textilií, častými vzory byly barevné geometrické obrazce inspirované kubistickými tvary.

Srov. Jana SKARLANTOVÁ, *Od fíkového listu k džínům*, s. 167.

²⁰⁶ Srov. Charlotte SEELING, *Století módy: 1900–1999*, s. 93.

²⁰⁷ Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 1b, s. 13

²⁰⁸ Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 7, s. 19.

²⁰⁹ Reklama: *List paní a dívek*, 1927, č. 122, s. 18.

²¹⁰ Reklama: *Hvězda*, 1926, č. 29, s. 18.

velikosti perel, většinou se pohybovala od 49 do 130 Kčs. Naopak pravé pařížské Penko perle prodával J. Peller, ty však stály až 700 Kčs.²¹¹ (viz příloha č. 84)

Velice důležitou roli sehrály kabelky, a to z toho důvodu, že večerní šaty neměly všité kapsy, do nichž by si dámy uschovaly potřebné věci. Oblíbené byly jak malé kabelky, vyšívané perlami či proplétané pozlacenými a postříbřenými koženými pásky, tak větší ve tvaru etuí, nebo „psaniček“, jež se nosily většinou v podpaždí. Jejich vzor býval z tlačené kůže, některé zdobily abstraktní výšivky.²¹² Dámské kabelky, spolu s aktovkami, neceséry, cestovními brašnami a kufry nabízel na stránkách časopisů například brašnář Vladimír Kleňha.²¹³ Na výlety byl doporučován baťoh, jenž měl být především pohodlný, a proto byly důležité široké a dlouhé řemeny.²¹⁴

Součástí výbavy ženy byl také deštník, jenž se dal využít v nepříznivém počasí, nebo jako stylový doplněk na vycházky, během níž mohl posloužit i jako ochrana proti slunci. Praktický deštník byl většinou tmavý a bytelný²¹⁵, Milena Jesenská ho však zavrhovala, považovala ho za „stěhovavou, kapající stříšku.“²¹⁶ Do deštivého počasí byl podle ní určený jedině trenchcoat.²¹⁷ Ozdobné deštníky pak často ovlivňoval japonský styl, v roce 1924 se stal populárním kulatý deštník jednoduchého tvaru z kretonu nebo plátna, oproti praktickému typu byl barevně mnohem pestřejší, zdobily ho květinové či geometrické vzory, proužky, puntíky, ale i skotská kostka.

Pod vlivem zkracování sukní se pozornost přenesla na ženské nohy, a proto dámy hleděly na výběr správných punčoch, jež byly nejčastěji vyrobené z hedvábí nebo z nového, chemicky vytvořeného umělého hedvábí, tzv. viskózy.²¹⁸ Dalšími používanými materiály byly také bavlna a vlna.²¹⁹ Z počátku převažovala především tělová barva punčoch, postupem času se však škála barevnosti rozšířila.²²⁰ Luxusní punčochy byly zdobeny krajkou, a to především v oblasti holeně a nártu.²²¹ Na stránkách časopisů lze najít mnoho reklam nabízejí punčochové zboží. Známymi byly

²¹¹ Reklama: Hvězda, 1925, č. 9, s. 17.

²¹² Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 83.

²¹³ Reklama: *Nové Pařížské Mody 36, 1923–1924*, č. 1, s. 2.

²¹⁴ Srov. Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 32.

²¹⁵ Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 83.

²¹⁶ Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 58.

²¹⁷ Srov. *Tamtéž*.

²¹⁸ Srov. Jana SKARLANTOVÁ, *Od fíkového listu k džínům*, s. 160.

²¹⁹ Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 68.

²²⁰ Srov. *Tamtéž*.

²²¹ Srov. Alena L. ČECHOVÁ, – Anna HALÍKOVÁ, *Krajky, výšivky, stuhy, prýmky*, Praha 2004, s. 136.

punčochy Victoria, které se vyráběly z anglické vlny.²²² Vlněné anglické punčochy, ale též pravé pařížské hedvábné prodávala firma U královny Bluz sídlící na Václavském náměstí.²²³ Hedvábné punčochy byly k dostání také u Otty Buchsbauma.²²⁴ Firma Karla Michovského²²⁵ a firma Pu-Po²²⁶ měla ve svém sortimentu kromě punčoch také rukavice, jež se nejčastěji vytvářely z kůže.

Nedílnou součástí oděvu do společnosti byla obuv. Dámské boty měly podpatky, které existovaly ve dvojitým provedení. Prvním z nich byl podpatek francouzský, jenž byl vyšší než podpatek druhého typu anglického. (viz příloha č. 85–86) Již v této době se na stránkách časopisů objevují články, které varují před negativními dopady nošení vysokých podpatků, během něhož chodidlo mění svůj přirozený tvar a dochází k vykloubení prstů.²²⁷ Stejného názoru byla i Milena Jesenská, podle níž byly jediné anglické boty pevné a poctivé, vytvořené z kvalitní kůže, mající stabilní podpatky a správný tvar pro chodidlo, patu a kotníky. Nošení bot francouzských však způsobovalo otlačení, zkřivení prstů, ale i kuří oka a bota pro denní nošení měla být především praktická a pohodlná.²²⁸ Proto se na vycházky doporučovaly boty s nízkými anglickými podpatky, které nohu neunavily a nezničily. Naopak pro večerní příležitosti, kdy se dbalo hlavně na estetickou stránku vzhledu, byly za nejpříjemnější variantu považovány střevíčky s vyššími francouzskými podpatky, v nichž noha vypadala na první pohled lépe.²²⁹ „Pro večer a pro tanec, kde běží o uplatnění vznosného lýtka, o pлавnou linii tančícího těla, o zvýšení zábavnosti zevnějšku hodí se znamenitě všelijaké půvabné skořápky a efektní drobnůstky ševcovského umění.“²³⁰

Boty měly většinou špičky polokulatého tvaru, u taneční obuvi se objevovaly i špičky tvaru pološpičatého až špičatého. Střevíce se mohly buď šněrovat, nebo byly vpředu vystřižené bez šněrování, v tom případě je obvykle v oblasti nártu přidržoval jeden či více pásků. Nejčastěji se vyráběly z laku²³¹ a různých druhů pravých či

²²² Reklama: Hvězda, 1926, č. 51, s. 15.

²²³ Reklama: Hvězda, 1925, č. 13, s. 17.

²²⁴ Reklama: Hvězda, 1926, č. 38, s. 16.

²²⁵ Reklama: Hvězda, 1926, č. 27, s. 11.

²²⁶ Reklama: Hvězda, 1925, č. 6, s. 14.

²²⁷ Srov. Auto neveden, *Vysoké nebo nízké?*, Hvězda, 1926, č. 16, s. 3.

²²⁸ Srov. Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 60–63.

²²⁹ Srov. Auto neveden, *Vysoké nebo nízké?*, Hvězda, 1926, č. 16, s. 3.

²³⁰ Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 63.

²³¹ Laková úprava se používá na hedvábnických tkaninách a spočívá v nánosování vosků a pryskyřice na povrch tkaniny. Tím tkanina získá hladký povrch a vysoký lesk napodobující lak. Stanislav TERŠL, *Malá encyklopedie textilií a odívání*, s. 84.

imitovaných kůží²³², oblíbená byla ještěrka, had nebo jelenice.²³³ Nosila se i ševrová obuv²³⁴, nejčastěji z telecího veluru. Mnohdy docházelo ke kombinaci různých barev kůže, ale i odlišných materiálů, například hedvábí a kůže.²³⁵ Večerní střevičky se zhotovovaly také z brokátu (viz příloha č. 87) a zdobily je zlaté či stříbrné aplikace, jako dekorace se používaly ozdobné spony, jež se přišívaly též na vycházkovou obuv. V letní sezóně se nabízely boty plátěné, které bývaly vzdušnější.

Dvěma nejznámějšími prodejci obuvi byla firma Baťa a obchod Jaroslava Javůrka se sídlem na Václavském náměstí, který poskytoval i zaslání střevíců na dobírku.²³⁶ Známa byla také prodejna F. L. Poppera, nacházející se ve Vodičkově ulici v Praze a nabízející obuv vyrobenou v Chrudimi.²³⁷ V časopise *Eva* byla inzerována reklama na obuv Ha-Ha, jejíž prodejna byla umístěna v pražském Paláci Koruna.²³⁸ (viz příloha č. 88–90) Kromě bot samotných byly na stránkách časopisů nabízeny různé produkty, především krémy, jež měly sloužit k jejich čištění, ošetřování a co nejdelší životnosti. Oblíbeným byl Strnadův pražský krém, který obuv „*konservuje a krásně leští*“²³⁹, po užití Union Eri pudru byla semišová a kombinovaná obuv stále jako nová²⁴⁰, dostupným byl také Union, „*nejlepší čistící prostředek obuvi*“²⁴¹, či čistící krém Everett vyráběný v Londýně.²⁴² Velice módními se staly gumové podpatky, které se připevňovaly na podpatky dřevěné, čímž byla botám zajištěna delší trvanlivost. Často inzerovanými byly podpatky Combi²⁴³ a Berson 750, jejichž heslo znělo: „*Co pro auto pneumatika, to pro Vás Berson!*“²⁴⁴ (viz příloha č. 91–93)

Je tedy zřejmé, že stejně jako se pod vlivem nového ideálu krásy změnil vzhled žen, proměnil se i dámský šatník, jehož neoddělitelnou součástí tvořily oděvy do společnosti. Většina žen vlastnila několik druhů šatů, jež byly určeny buď pro odpolední vycházky, nebo pro večerní zábavu, a také mnoho nezbytností pro doplnění a podtržení

²³² Na stránkách prvorepublikových časopisů je synonymem pro kůži slovo box.

²³³ Srov. Autor neuveden, *Jarní směs*, *Eva*, 1929, č. 10, s. 15.

²³⁴ Ševrová obuv odpovídá dnešní obuvi semišové. V časopisech dvacátých let někdy pod francouzským názvem „chevreau“.

²³⁵ Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 77.

²³⁶ Reklama: *Hvězda*, 1926, č. 17, s. 17.

²³⁷ Reklama: *List paní a dívek*, 1927, č. 132, s. 19.

²³⁸ Reklama: *Eva*, 1929, č. 10, s. 27.

²³⁹ Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 3, s. 13.

²⁴⁰ Reklama: *Hvězda*, 1926, č. 36, s. 15.

²⁴¹ Reklama: *Hvězda*, 1926, č. 32, s. 14.

²⁴² Reklama: *List paní a dívek*, 1927, č. 122, s. 17.

²⁴³ Reklama: *Hvězda*, 1926, č. 28, s. 18.

²⁴⁴ Reklama: *Hvězda*, 1926, č. 29, s. 17.

celkového dojmu. Neméně důležitými byly však i oděvy do domácnosti a pro sport, který se ve dvacátých letech stal dámami často vyhledávanou volnočasovou aktivitou, a proto bylo nutné být na něho dobře a hlavně prakticky vybavená.

Kapitola III. Oděvy pro všední i nevšední příležitosti

V době dvacátých let, kdy ženy žily hlavně společenským životem, nabízely časopisy převážně vycházkové či večerní oděvy, avšak neopomíjely ani oblečení pro všední příležitosti, které dámy oblékaly každý den v prostředí domova nebo při sportovních aktivitách. Některé magazíny prezentovaly i šaty pro nevšední příležitosti, mezi něž se řadily svatby, pohřby, ale i masopustní reje.

To, že i oděvy do domácnosti měly v době dvacátých let značný význam, lze usoudit z knihy Mileny Jesenské. *„Největší chybou žen je, že rozeznávají doby, kdy jsou „oblečeny“ a doby, kdy nejsou „oblečeny“, kdy jsou v „nedbalkách“.* *Nedbalkami rozumívá se nějaký oblek, který z jakéhokoliv důvodu je nemyslitelný a nehodný pro oči cizího. Ale jaká je to ošklivá a zvrhlá logika, jaké ošklivé podceňování svých milých, jaké veliké nerozumění životu, uznáme-li, že to, co je pro cizí špatné, je pro vlastní dobré dost? Není mínění vlastního muže a dětí tisíckrát důležitější, než mínění cizího?*²⁴⁵ Z čehož lze usoudit, že ve dvacátých letech platilo pravidlo vypadat všude a za jakýchkoliv okolností co nejlépe. I to byl jeden z důvodů, proč si ženy vybíraly nejenom pohodlné, ale u slušivé domácí oděvy.

Magazíny vyobrazovaly jak domácí šaty denní, tak večerní. Oblek měl nejčastěji podobu šatů, byl stříhově stejně zpracován jako vycházkové a taneční šaty, zato se odlišoval materiálem. Pro jeho zhotovení se používaly hlavně vlnářské a bavlnářské látky, a to vlna, žerzej, sukno, plátno, batist, gabardén, flanel, kaša látka či krep. Elegantnější domácí obleky, mezi něž lze zařadit ranní šaty²⁴⁶ nebo oděvy k odpolednímu čaji, se poté nejčastěji zhotovovaly z hedvábnických druhů látek, jako jsou hedvábí, krepšatén, krepmarokén, krepdešín, satén či samet. Rukávy dosahovaly obvykle k loktům nebo až k zápěstí, většinou byly široké a na konci rozšířené do zvonu. Také docházelo k jejich nastřížení, což vedlo ke vzniku rozparků. Domácí šaty zdobily límce, především šálové, dále klopy, vestičky a mašle. Slušivější oděvy se krášlily také plisováním, volánky, krajkami, výšivkami a dokonce i kožešinou. Některé obleky se zapínaly na knoflíky, ale ve většině případů byly v oblasti boků pouze přepásány, buď šňůrkou, nebo šerpou. Na rozdíl od tanečních šatů mohly mít všité kapsy. (viz příloha č. 94–98)

²⁴⁵ Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 72.

²⁴⁶ V časopisech někdy nazývány „matinée“, z francouzského „matinée“ (ráno).

Jedním z oděvů určených pro večerní nošení byly noční košilky. „*Noční košilka je kus prádla, kterému máte vynaložit všechnu péči: není to vlastně prádlo, jsou to malé šaty. Spadá od ramen až po paty, je jako tichoučkový obláček kolem těla; je jako ampirové šaty, nad pasem stažena buď páskem, anebo provléknutou pentličkou. Bývá bílá nebo růžová, nebo žlutá, nebo bled'oučce modrá. Má buď kratičké rukávky anebo je – v létě zvláště – bez rukávů.*“²⁴⁷ Košile se šily především z batistu, opálu a hedvábí, zdobily je krajka a plisování. Spolu s nimi bylo na stránkách většinou zobrazováno i prádlo pro denní i noční nošení, jež plně nahradilo nepohodlné korzety a jehož střih se podřizoval střihu šatů²⁴⁸, nebylo nijak těsné, spíše volně splývalo.²⁴⁹ Velice oblíbená byla kalhotková či sukňová kombinace, dále se nosily spodní kalhotky, košilky, ale i podprsenky, jejichž vynález je připisován francouzskému módnímu návrháři Paulu Poiretovi, který je poprvé představil v roce 1907.²⁵⁰ Prádlo se šilo z batistu, opálu, kmentu, perkálu, linonu, hedvábí, ať už pravého nebo umělého, ale i krepdešinu nebo žoržetu a často bylo dozdobeno vyšíváním, krajkou²⁵¹, plisováním, ažurami či různými vklady. (viz příloha č. 101–103)

Dalším typem domácího oděvu byla pyžama²⁵², která měla funkci jak domácího denního, tak nočního úboru. „(...) *v pyjamu jste úplně oblečeny pro oči každého. Vyskočíte z postele a můžete přijímat třeba i návštěvu.*“²⁵³ Pyžamo byl komplet skládající se z dlouhých, rovných kalhot a kabátku, který mohl mít knoflíčky nebo být v oblasti boků přepásán, u krku se mnohdy nacházel límeček a vázanka. Na straně svrchníku bývaly umístěné také kapsy. Pyžama se nejčastěji zhotovovala z hedvábí, popelínu, flanelu, fuláru, sametu či krepu, a to tak, že se celá souprava ušila buď ze stejného, nebo odlišného materiálu. Také docházelo ke kombinaci různých vzorů, kdy byl například kabátek vzorovaný a kalhoty jednoduché. (viz příloha č. 97, 99)

²⁴⁷ Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 73.

²⁴⁸ Srov. Autor neuveden, *Moderní prádlo*, Eva, 1929, č. 4, s. 14.

²⁴⁹ Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 66.

²⁵⁰ Srov. Milena LENDEROVÁ, Eduard MAUR, Božena KOPIČKOVÁ, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, s. 256.

²⁵¹ Milena Jesenská ve své knize vyzdvihuje kvalitu české krajky, kterou pro zhotovení prádla používali i v Paříži.

Srov. Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 95.

²⁵² V časopisech dvacátých let se užívalo anglického přepisu „pyjamas“, původ slova však pochází z perského „pay-dschama“ – kalhoty.

Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 67.

²⁵³ Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 74.

Jako vrchní oděv v domácnosti sloužil župan, který se od denních domácích šatů téměř nelišil. Stejně jako ony byl volný, podobný japonskému kimonu, většinou měl všité kapsy a dlouhé, široké rukávy, jež byly na konci rozšířeny. Málokterý se zapínal na knoflíky, obvykle postačila šňůrka či šerpa, která byla uvázána kolem boků. Podobné bylo také zdobení, jež se i v případě županů skládalo z různých druhů mašlí, límců, klop, krajek a vyšívání, ty elegantnější dokonce lemovala labuťka. Župany se oblékaly především přes noční košilky nebo prádlo, proto byly zhotovovány z látek příjemných pro pokožku, a to například z flanelu, voálu, hedvábí, saténu, sametu, krepmarokénu, marokénu nebo matlasé. (viz příloha č. 94, 98, 100)

Protože se móda podřizovala novému životnímu stylu žen, tak časopisy neopomíjely inzerovat ani dámské oděvy určené pro sport, jenž byl ještě v 19. století záležitostí převážně mužského světa.²⁵⁴ Ve společnosti byl zakotvený názor, že žena má čas trávit především doma, a navíc bylo cvičení považováno za něco, co může poškodit křehkou ženskou postavu.²⁵⁵ Ačkoliv byl již v roce 1869 založený Tělocvičný spolek paní a dívek pražských²⁵⁶, výrazněji se ženský sport rozvinul a rozšířil až po první světové válce.²⁵⁷ Ženy se začaly sportu věnovat více, a to i mimo oblast Sokola. *„Ženský sport vyvíjí se v poslední době tak rychle, že ti, kteří pracovali na jeho rozšíření, jsou za svoji snahu plně odměněni. Není tomu ani celých 10 let, co se ustavily první ženské odbory. Bylo málo těch žen, které se daly získati, aby veřejně provozovaly sport jako muži. Ne-li přímo s posměchem, tož s jakousi nedůvěrou bylo pohlíženo na to, že by i žena mohla mimo v Sokole a ve sportu plaveckém závoditi a se propracovati k určitým výsledkům. (...) Dnes naskytá se příležitost každé ženě, býti členkou některého sportovního klubu.“*²⁵⁸

²⁵⁴ Srov. Milena LENDEROVÁ, Eduard MAUR, Božena KOPIČKOVÁ, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, s. 268.

²⁵⁵ Srov. *Tamtéž*, 270.

²⁵⁶ Tělocvičný spolek od počátku svého založení udržoval vztahy s výhradně mužským Sokolem, založeným roku 1862. V roce 1902 byl Tělocvičný spolek volně začleněn do České obce sokolské, ale zachoval si svou autonomii. Roku 1912 se spolek v rámci Sokola stává ženským odborem a ve stejném roce se ženy jako pevné členky sokolského hnutí zúčastnily VI. sokolského sletu. V době první světové války ženy nahradily muže-cvičitele, 24. listopadu 1915 byla však Česká obec sokolská rozpuštěna, její činnost byla obnovena až v posledním roce války.

Srov. Milena LENDEROVÁ, Eduard MAUR, Božena KOPIČKOVÁ, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, s. 269–272.

²⁵⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 269.

²⁵⁸ *Žena a sport*, Hvězda, 1925, č. 9, s. 20. (publikováno pod šifrou M.)

Nárůst popularity sportu, stejně jako tance, byl zapříčiněn především snahou žen se co nejvíce přiblížit novému ideálu krásy. „*Sport se stal výrazem nové, dynamické doby, jedním ze symbolů pokroku a ženské emancipace.*“²⁵⁹ Pro moderní dámu tato činnost představovala zábavu, příležitost pro společenské setkání, ale i možnost získání a udržení si štíhlé postavy a svěží kondice. Stejně jako dnes se vědělo i o jeho blahodárných účincích na psychiku člověka.²⁶⁰ Mezi nejpoblárnější sporty patřily golf, tenis, veslování, plavání, cyklistika, turistika, gymnastika, rytmická cvičení²⁶¹, míčové hry, v zimě poté lyžování, sáňkování a bruslení.²⁶² Ve dvacátých letech se v Československu také objevují první pilotky, ale i motocyklové či automobilové závodnice, z nichž se proslavila hlavně Eliška Junková.²⁶³

Nový koníček žen měl ve společnosti jak mnoho odpůrců, a to především v řadách mužů²⁶⁴, tak zastánců, mezi něž lze zařadit například lékaře, ale i tvůrce dobových módních časopisů, kteří na stránkách magazínů o ženském sportu často psali, publikovali fotografie sportovních událostí a ilustrace vhodného sportovního oblečení, v čemž lze shledat také určitý pokrok a změnu. V době před první světovou válkou totiž neexistovaly oděvy určené jen a pouze pro sportování, dámy tak nosily oblečení, jež mělo elegantní siluetu a bylo možné ho využít i k jiným příležitostem.²⁶⁵ Fakt, že se v časopisech začaly objevovat vyloženě sportovní šaty, lze tedy považovat za jeden z důkazů nárůstu oblíbenosti sportu.

Oděvy určené pro sport měly být především pohodlné a praktické, a proto se nejčastěji zhotovovaly z vlnařských látek, jako jsou vlna, trikotýn, žerzej, homspen nebo kaša látka. Časopisy vyobrazovaly dva typy sportovního oblečení, a to víceúčelové

²⁵⁹ Milena LENDEROVÁ, Eduard MAUR, Božena KOPIČKOVÁ, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, s. 275.

²⁶⁰ Srov. Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 75.

²⁶¹ Čtyřměsíční kurz rytmických cviků a tělesné techniky na stránkách časopisů nabízela například Mary Kyselková.

Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 11, s. 17.

²⁶² Srov. Milena LENDEROVÁ, Eduard MAUR, Božena KOPIČKOVÁ, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, s. 273–274.

²⁶³ Srov. Eva UCHALOVÁ, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, s. 14.

²⁶⁴ Někteří muži nadále tvrdili, že sport není pro křehké postavy žen vhodný. V roce 1923 proběhl také spor o postavení žen v rámci sokolského hnutí. Československá ústava zrovnoprávnila ženy s muži, a proto chtěly ženy do nového řádu cvičitelských sborů začlenit zmínku o tom, že náčelník je vůdcem mužů a náčelnice je vedoucí žen. Muži s tímto rozdělením však nesouhlasili, podle nich mohl poroučet jenom jeden, a to muž.

Srov. Milena LENDEROVÁ, Eduard MAUR, Božena KOPIČKOVÁ, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, s. 272.

²⁶⁵ Srov. Kolektiv autorů, *Móda: Obrazové dějiny oblékání a stylu*, s. 230–231.

šaty pro různé sportovní aktivity a poté oděvy vyhrazené pouze pro jeden určitý sport.²⁶⁶ Do první zmiňované kategorie se řadí sportovní kostýmy, které bylo možné využít na cestování, na výlety, do vlaku, auta, na golf nebo na lov a které se svým střihem a zpracováním neodlišovaly od klasických vycházkových kostýmů popsaných v kapitole II. Sportovní kostýmy se skládaly z kabátku a ze sukně nebo z kabátku a z tzv. knickerbockers²⁶⁷, v tom případě mohly dámy kostýmek obléknout i pro jízdu na motocyklu.²⁶⁸ Pod kabátek se nosila blůza zhotovená z vlnařských tkanin, jako jsou ševiot, listr či trikotýn, mnohdy byla doplněná knoflíky, kapsami, límečkem, klopami, vázankou či kravatou. Přes blůzu se oblékala vesta, pulovr nebo džemper. (viz příloha č. 104–105) V případě chladného počasí mohl jako nejsvrchnější vrstva celého kostýmu posloužit anglický raglán²⁶⁹ nebo trenchcoat.²⁷⁰

V magazínech však byly prezentovány i oděvy pro jednotlivé sporty, především pro tenis, veslování, cyklistiku, řízení automobilu, plavání, lyžování, sánkování a bruslení. Na tenis se často nosily bílé šaty buď bez rukávů, nebo s krátkými rukávy, ušité z plátna či lehké vlněné látky. Další variací byla halenka a bílá plisovaná sukně nebo rovná sukně s vloženými záhyby. Tenisový oblek mohl být dozdoben límečkem, vázankou, knoflíčky nebo koženým páskem, přes šaty bylo možné nosit i pletenou vestičku nebo kabátek. Šaty na veslování se těm tenisovým velmi podobaly, obvykle se skládaly též z halenky a sukně. (viz příloha č. 106–108) O oblečení na kolo vyšel článek v *Českých Modách*, který zmiňoval, že ženy pro jízdu na kole „oblékají na sebe hedvábí, společenskou obuv a zdobené klobouky, což je vrcholem nevkusu.“²⁷¹ Za vhodnější volbu šatů byla pro tuto činnost považována prostá halenka, sportovní sukně, čepice nebo malý, jednoduchý klobouček a pevná, cestovní obuv.²⁷² Pro jízdu automobilem se doporučovaly žerzejové šaty nebo anglický kostým. Celkový vzhled doplnil malý, plstěný klobouček a střevíce s nízkými podpatky.²⁷³

²⁶⁶ Milena Jesenská je ve své knize nazývá „dresy“.

Srov. Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 108.

²⁶⁷ Též nazývány „breeches“ nebo „pumpky“.

²⁶⁸ Srov. *Sportovní oblékání*, Eva, 1929, č. 11, s. 19. (publikováno pod šifrou St. J.)

²⁶⁹ Dámská volný plášť, jehož typickým znakem jsou klínové rukávy. Pojmenován je po anglickém generálovi J. H. Raglanovi.

Stanislav TERŠL, *Malá encyklopedie textilií a odívání*, s. 136.

²⁷⁰ Srov. *Sportovní oblékání*, Eva, 1929, č. 11, s. 19. (publikováno pod šifrou St. J.)

²⁷¹ Autor neuveden, *Kolo – hojně užívaným dopravním prostředkem venkovských žen a dívek*, *České Mody* 19, 1928, č. 9–10, s. 16.

²⁷² Srov. *Tamtéž*.

²⁷³ Srov. *Sportovní oblékání*, Eva, 1929, č. 11, s. 19. (publikováno pod šifrou St. J.)

V letních horkých měsících představoval oblíbenou činností pobyt na sluníčku, během něhož ženy docílily ideální snědé pleti, a s ním spojené koupání. Lidé navštěvovali rybníky, řeky, plovárny, lázně, někteří dokonce jezdili i na pobyty k moři. Návštěvu zahraničí schvalovala i Milena Jesenská, která slané vodě a pobytu na slunci připisovala léčivou moc na zhojení nemocí.²⁷⁴ Módním byl koupací oblek ušitý z plátna, hedvábí, fuláru, taftu, saténu, listru, trikotýnu či vlněného žerzeje. Úbor měl nejčastěji podobu amerického trička, k němuž byly přišity kalhotky a mnohdy i sukénka, obvykle byl také v oblasti boků přepásán.²⁷⁵ Přes něho bylo možné přehodit koupací plášť²⁷⁶, jenž byl nejčastěji vyroben z froté látky a v oblasti krku nabírán. (viz příloha č. 109–110) Jako pokrývka hlavy se používal šátek, čelenka nebo koupací čepice, těsně přiléhající k hlavě.²⁷⁷ Dámy s sebou také nosily slunečníky, které sloužily jako doplněk, ale i ochrana proti slunci.

I v zimním období lidé trávili spoustu volného času venku, věnovali se především lyžování, bruslení a sáňkování. Na lyže byl nejlepší norský kostým, nejčastěji modré barvy, skládající se z dlouhých, volných kalhot a z kabátku z nepromokavé vlněné látky, tzv. waterproof. Pod kostýmem se nacházela sportovní blůza či košile, na níž byl navrstven svetr, pulovr s rukávy nebo vesta bez rukávů. Na nohy se oblékaly vlněné punčochy a přes ně silné, vlněné ponožky, ruce zahřívaly vlněné rukavice. Z vlny byl vyrobený i šátek, jenž se v případě, kdy chyběl límec, omotával kolem krku. Nedělitelnou součástí lyžařského oděvu byla také čepice. Přes lyžařské boty se mohly nosit norské ovinovačky, které uzavíraly skulinu mezi botou a kalhotami.²⁷⁸ Na sáňkování a bruslení se oblékaly stejné části oděvu jako na lyžování, v případě bruslení však byly kalhoty nahrazeny krátkou sukni.²⁷⁹ (viz příloha č. 111–113) Volba oblečení v zimních měsících záležela na aktuálním počasí. Někdy stačil jen svetr s kalhotami či sukni, ve větších mrazech pak docházelo k vrstvení jednotlivých oděvních kousků.

Nezbytným oděvem sportovní výbavy se staly kalhoty. „*Oblékati kalhoty pro sport stalo se již všeobecnou módou. Začalo to lyžemi, kdy si ženy na kalhoty a pohyb*

²⁷⁴ Srov. Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 36.

²⁷⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 55.

²⁷⁶ Někdy se objevuje pod názvem „cape.“

²⁷⁷ Srov. Ludmila KYBALOVÁ, *Dějiny odívání. Od „zlatých dvacátých“ po Diora*, s. 80.

²⁷⁸ Srov. Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 48–49.

²⁷⁹ Srov. *Tamtéž*, s. 52.

v nich zvykly, a dnes se tato móda zavádí skoro do všech sportů: knickerbockers na camping, na hory, do auta, overall²⁸⁰ na motocykl; bílé plátěné kalhoty na tenis; krátké trenýrky na lehkou atletiku; široké plátěné kalhoty modré nebo bílé na pláž.²⁸¹ Variantou kalhot byla kalhotová sukně, která se v běžném nošení ve dvacátých letech sice neuchytila, za to se stala oblíbenou pro hraní golfu.²⁸²

V žádné sportovní výbavě dále nesměly chybět kvalitní boty, které měly být především pohodlné, proto měly na rozdíl od vycházkové či večerní obuvi široký, nízký podpatek, čímž mohla noha přirozeně našlapovat a správně nosit tělo. Oblíbenými byly americké sandály a polobotky, na které bylo stejně jako na společenskou obuv možné připevnit gumové podrážky.²⁸³ Na stránkách časopisů lze najít i boty vyšší, podobající se dnešním kozačkám, jež dosahovaly až do půli lýtek a často tvořily součást oděvu pro lov. Pro tělocvik a rytmiku se daly využít také cvičky, které nabízela například firma Baťa, jejich cena se pohybovala od 25 do 29 Kčs.²⁸⁴ Nejčastěji užívaným a v podstatě univerzálním doplňkem i u sportovního oděvu byla šála. Používala se jak na lyžování, tak pro jízdu autem, do vlaku, na golfové hřiště či na tenis. Jako pokrývka hlavy posloužil klobouk vyrobený z plsti nebo veluru²⁸⁵, v chladném počasí se nosila čepice a v teplejším čelenka nebo uvázaný šátek.

V magazínech dvacátých let byly nepravidelně publikovány i nejnovější modely určené pro zvláštní příležitosti, jako jsou svatby a pohřby. V období masopustů se na stránkách objevovaly dokonce i maškarní kostýmy. Svatební šaty byly obvykle střižené vcelku, v oblasti boků mohly být podkasané, přepásané stuhou nebo sepnuté sponou. Sukně byla mnohdy zřasená, dozdobily ji všité volánky či plisované dílky. Kromě plisování krásily šaty také krajky, výšivky, perličky, korálky, ozdobné květy a vázanky, umístěné jak na hrudi, tak v oblasti boků. Oblíbené byly i jednodušší šaty plášťového střihu, jež bývaly přepnuté ke straně a zapnuté na knoflík. Svatební oděv měl buď čtverhranný, kulatý nebo špičatý výstřih, občas se u něho objevil i šalový límec. Rukávy se zhotovovaly především dlouhé a úzké, některé se mohly na konci rozšiřovat. Ke

²⁸⁰ Overall je oděv skládající se z kabátové a kalhotové části, které jsou v pase spojené, nebo střižené vcelku.

Stanislav TERŠL, *Malá encyklopedie textilií a odívání*, s. 113.

²⁸¹ *Sportovní oblékání*, Eva, 1929, č. 11, s. 19. (publikováno pod šifrou St. J.)

²⁸² Srov. Autor neuveden, *Pro všechny sporty*, Eva, 1929, č. 11, s. 17.

²⁸³ Srov. Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 91.

²⁸⁴ Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 14, s. 17

²⁸⁵ Srov. Milena JESENSKÁ, *Člověk dělá šaty*, s. 91.

svatebním úborům bylo možné přišít také vlečku. Do vlasů se aplikoval závoj, někdy i korálová čelenka. Na výrobu svatebních šatů se využívaly hedvábnické látky jako hedvábí, krep, krepžoržet, krepdešín, krepsatén, taft, lamé, samet, ale i žoržet nebo vzdušná krajkovina. (viz příloha č. 114–116)

Na rozdíl od současné módní publicistiky se v magazínech dvacátých let objevovaly i smuteční oděvy. Jednalo se buď o kostýmek černé barvy skládající se ze sukně rovného nebo zvonového stylu, halenky a kabátku, nebo o černé smuteční šaty, mnohdy kombinované společně s pláštěm. Smuteční oblek nebyl moc zdobený, pro doplnění se používaly pouze klasické knoflíky, límečky, klopy, manžety, vázanky nebo kožešina. Stejně jako svatební šaty měl většinou dlouhé, přiléhavé rukávy, do vlasů bylo možné připevnit taktéž závoj, avšak v černé barvě. Oděv pro smuteční příležitosti se šil například z vlny, vlněného krepu, krepdešínu, krepmarokénu, rypsu nebo gabardénu. (viz příloha č. 117–118) Maškarní kostýmy²⁸⁶ pak vyobrazovaly především *České Mody* a *Hvězda*, které se jim věnovaly v listopadových až únorových číslech, tedy v období, kdy byly aktuální masopustní reje. Oblíbené byly kostýmy historické, dále například převleky Španělek, Japonek, Holanďanek, pierotek, harlekýnek nebo čertic. (viz příloha č. 119–121)

²⁸⁶ Na stránkách prvorepublikových časopisů byly též nazývány „fantastickými kostýmy“.

Kapitola IV. Jak si oděv obstarat?

Časopisy dvacátých let však nevěnovaly pozornost pouze prezentaci jednotlivých módních trendů, svým čtenářkám nabízely též možnosti, jak si daný oděv zaopatřit. Dámy tak mohly navštívit modelový dům či konfekční závod nebo si oblek ušít samy doma. V modelových a zakázkových domech, jimž se říkalo také salony²⁸⁷, vznikala ta nejprestižnější móda.²⁸⁸ Každý takový dům měl svého návrháře, který jezdil minimálně dvakrát ročně do Paříže na sezonní módní přehlídky, kde načerpal inspiraci pro vlastní kolekci, jež poté udávala módní směr v Československu.²⁸⁹ Nejznámějšími a nejluxusnějšími z nich byly salony Hany Podolské, Oldřicha Rosenbauma nebo Arnoštky Roubíčkové²⁹⁰, jejíž popularitu a kvalitu potvrzuje popisek u fotografie jejího modelu ve *Hvězdě*: „*Jsem si jista, že kdyby pí Roubíčková byla v Paříži místo v Praze, četli bychom její jméno současně vedle Paquina, Poireta, Wortha*²⁹¹ *a j. Jsme právem na ni hrdy.*“²⁹²

Mezi další zakázkové domy, s nimiž se na stránkách prvorepublikových magazinů můžeme setkat, byl například modelový dům Roubíček²⁹³, modelový dům M. M. Svátková²⁹⁴, Salon des Modes de Paris paní A. O. Rambouskové²⁹⁵, módní salon S. Novákové „*kde budete rychle a levně obslouženy dle nejnovějších pařížských modelů.*“²⁹⁶, módní ateliér M. Lukešové²⁹⁷, Salon pro dámy, film a divadlo G. Žichovská, jenž nabízel rychlé zhotovení oděvů již od 30 Kčs a herečkám a filmovým

²⁸⁷ O pražských módních salonech podrobněji pojednává publikace:

Eva UCHALOVÁ, Zora DAMOVÁ, Viktor ŠLAJCHRT, *Pražské módní salony 1900–1948*, Praha 2011.

²⁸⁸ Srov. Milena LENDEROVÁ, Eduard MAUR, Božena KOPIČKOVÁ, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, s. 265.

²⁸⁹ Srov. Jana SKARLANTOVÁ, *Od fíkového listu k džínům*, s. 169.

²⁹⁰ Srov. Milena LENDEROVÁ, Eduard MAUR, Božena KOPIČKOVÁ, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, s. 265.

²⁹¹ Jeanne Paquin, Paul Poiret a Wothův dům – jedná se o tvůrce haute couture (vysokého krejčovského umění), kteří se proslavili ke konci prvního desetiletí 20. století, kdy se začala dominantní silueta žen zjemňovat a změkčovat. Paul Poiret byl prvním návrhářem, který začal propagovat volnější ženskou módu a stal se odpůrcem korzetů.

Srov. Mairi MACKENZIEOVÁ, *...ismy: Jak chápat módu*, Praha 2010, s. 68.

V době dvacátých let 20. století se nejslavnějšími tvůrci haute couture staly Gabrielle Chanel, Jeanne Lanvin, Jean Patou nebo Madeleine Vionnet.

O jednotlivých návrhářích podrobněji pojednává publikace:

Francois BAUDOT, *Móda století*, Praha 2001.

²⁹² Popisek u obrázku: *Hvězda*, 1925, č. 1b, s. 8.

²⁹³ Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 7, s. 7.

²⁹⁴ Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 9 s. 16.

²⁹⁵ Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 7, s. 19.

²⁹⁶ Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 13, s. 20.

²⁹⁷ Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 6, s. 12.

hvězdám poskytoval slevu²⁹⁸, nebo dámský salon Vlasty Bažantové.²⁹⁹ Každému zákazníkovi takového salonu byly šaty na míru navrženy a následně ušity. Některé módní domy, jako například ateliér Mary Polesné³⁰⁰ či Maison Vohralík³⁰¹, vyžadovaly, aby si zákazník přinesl již předem koupenou látku.

Salony se staly populárními také díky svým módním přehlídkám, které začaly pořádat. Za jednu z hlavních průkopnic této nové formy prezentace módních trendů je považována Hana Podolská, která svou první přehlídku uspořádala roku 1922. Módní přehlídky se poté velmi rychle rozšířily a staly se oblíbenými i u ostatních majitelů modelových domů. Pravidelně se konaly v rámci Pražských vzorkových veletrhů, během nichž se v roce 1927 uskutečnila již druhá francouzská módní přehlídka.³⁰² Přehlídky, na kterých byly předváděny jak vlastní modely, tak i modely zahraniční, však nebyly záležitostí pouze zakázkových domů, organizoval je i konfekční závod Bon-Ton. *„Přehlídka „Bon Tonu“ byla pořádána za protektorátu pí. Baxové, choti praž. primátora, a zúčastnilo se jí obecnostvo všech společenských vrstev; přitažlivým bodem byl tanec a zaručeně nejnovější, efektní ukázky toalet, nového a již tak oblíbeného závodu. Byly to jednak vlastní modely, komponované majitelem závodu, jednak francouzské modely i Poiretovy a „Jenny“. Modely hýřily novými nápady, byly provedeny z krásných látek v efektních barvách s bohatými výšivkami.“*³⁰³

S počátkem pořádání módních přehlídek je spjat i vznik nového povolání, a to manekýnky. *„Zaměstnání manekýnky, ženy, která ve velkých módních salonech a na módních přehlídkách předvádějí ukázky toalet, se stává stále rozšířenější; jest to zaměstnání vhodné ženám, a tak lákavé, že mnohá mladá dívka, která si zakládá na svém pěkném zevnějšku, pokládá jej za dostatečnou kvalifikaci, aby se tomuto zaměstnání věnovala.“*³⁰⁴ Vhodné manekýnky se však neposuzovaly pouze podle krásy tváře, při výběru sehrála mnohem větší roli jejich schopnost umět ovládat své tělo a pohybovat se mezi lidmi. Jak je v článku dále uvedeno, v Londýně a Berlíně byly dokonce založeny první školy manekýnek, kde se dívky na své budoucí povolání

²⁹⁸ Reklama: Hvězda, 1925, č. 6, s. 11.

²⁹⁹ Reklama: *Tamtéž*, s. 14.

³⁰⁰ Reklama: Nové Pařížské Mody 36, 1923–1924, č. 1, s. 28.

³⁰¹ Reklama: Hvězda, 1925, č. 7, s. 19.; „maison“ je ve francouzském jazyce „dům“

³⁰² První francouzskou přehlídkou byla přehlídka Paula Poireta v roce 1923. Někteří lidé ji hodnotili pozitivně, jiní upozorňovali na to, že Poiret již není nejlepším reprezentantem francouzské módy.

Srov. Eva UCHALOVÁ, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, s. 22–24.

³⁰³ *Módní přehlídka BON-TONU*, Hvězda, 1925, č. 9, s. 15. (publikováno pod šifrou L.–a.)

³⁰⁴ *Jak se stanu manekýnkou?*, Hvězda, 1926, č. 19, s. 3. (publikováno pod šifrou St. J.)

připravovaly, učily se rovnému držení těla, rytmické a estetické chůzi a pružnosti v bocích.³⁰⁵ Školy však nenavštěvovaly jen ženy se záměrem stát se modelkou, mnohdy se chtěly pouze naučit nosit své šaty, protože „ šaty jsou často výrazem ženy, ne snad oblek sám, ale způsob, jakým jej žena nosí, jest příznačný pro celou její povahu.“³⁰⁶ Také je nutno zmínit, že se manekýnkami nestávaly pouze ženy moderně štíhlé, ale i dámy silnější, a to z toho důvodu, aby mohly salony předvádět modely pro všechny typy postav.³⁰⁷

Další možností, jak si obstarat nový oděv, představovaly konfekční závody nabízející již hotové oblečení. Rozdíl mezi masovou, tedy konfekční výrobou, a individuální tvorbou salonů se projevoval hlavně v kvalitě použitého materiálu a v jeho dokonalém ručním zpracování.³⁰⁸ K propojení těchto dvou výrobních odvětví došlo v době, kdy přední tvůrkyně haute couture Coco Chanel začala s konfekční tvorbou spolupracovat.³⁰⁹ Prohlásila, že „móda, která se neujme v nejširších vrstvách, není žádná móda.“³¹⁰ Konfekce se začala zvolna rozvíjet již po polovině 19. století, v souvislosti s vynálezem šicího stroje, jenž se začal ihned poté prosazovat. Do českých zemí se dostal z Anglie, kde se roku 1862 konala londýnská světová výstava, již navštívili i Češi, mezi nimiž nechyběl Vojtěch Náprstek. Kolem roku 1900 mělo v konfekční výrobě velký význam rozšíření výroby trikotýnového a pleteného zboží, první výraznější normování oděvu, užívání velikostních skupin a také využití elektřiny pro pohon šicího stroje.³¹¹

Mezi nejznámější konfekční závody, které měly své podnikové prodejny v Praze i v jiných městech, patřily oděvní závody Rolný a firma Nehera, obě sídlící v Prostějově. Významným pražským konfekčním závodem byla firma Busch.³¹² V časopisech se dále setkáváme s reklamami na již zmiňovaný konfekční závod Bon-Ton³¹³, módní závod Josefa Wienera³¹⁴, L. Fischera³¹⁵, jenž prodával i látky, firmu Vrba

³⁰⁵ Srov. *Jak se stanu manekýnkou?*, Hvězda, 1926, č. 19, s. 3. (publikováno pod šifrou St. J.)

³⁰⁶ *Tamtéž.*

³⁰⁷ Srov. *Tamtéž.*

³⁰⁸ Srov. Jana SKARLANTOVÁ, *Od fíkového listu k džínům*, s. 169.

³⁰⁹ Srov. *Tamtéž.*, s. 171.

³¹⁰ Odolen ZÍTEK, *Lidé a móda*, s. 302.

³¹¹ Srov. Milena LENDEROVÁ, Eduard MAUR, Božena KOPIČKOVÁ, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, s. 262–263.

³¹² Srov. Eva UCHALOVÁ, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, s. 24.

³¹³ Reklama: Hvězda, 1925, č. 6, s. 18.

³¹⁴ Reklama: Hvězda, 1925, č. 11, s. 18.

³¹⁵ Reklama: Hvězda, 1925, č. 3, s. 14.

a spol.³¹⁶, dále na závod Deymel³¹⁷ se sídlem v Celetné ulici, v níž se nacházel i konfekční závod Františka Frimla.³¹⁸ (viz příloha č. 122)

Na stránkách magazínů se objevují i inzerce firem specializující se na určitý typ oděvu. Podnik Charlese Weisse³¹⁹ se tak stejně jako Zdeněk Kučera³²⁰, Vojtěch Bělohávek³²¹ nebo Alfred Porges³²² zaměřoval na prodej kožešin. Mechanická pletárna Jana Glotze a spol. zase nabízela sportovní pletené zboží³²³ (viz příloha č. 123) a M. Grafnetterová zhotovovala dámské lyžařské úbory.³²⁴ Prádlo bylo možné sehnat ve firmě B. Berana Dědicové³²⁵, v ateliéru B. Rajske³²⁶, bratři Krejcarové z Dobrušky poté zveřejňovali nabídku prádla pro nevěsty.³²⁷ Ve Spojených státech amerických nabízely konfekci i zásilkové obchodní domy, které své zboží publikovaly v katalozích, z nichž si lidé daný oděv vybrali a následně objednali.³²⁸ První zásilkový katalog vydal Aaron Montgomery Ward v roce 1872, Sears, Roebuck a Co. publikoval svůj první takový katalog v roce 1896.³²⁹ V Československu ve dvacátých letech ještě žádné podobné katalogy nevycházely, avšak například obchodní dům J. Nováka inzerující v časopisech a prodávající konfekci, obuv, klobouky, ale i látky a krejčovské potřeby, poskytoval též zaslání zboží přímo domů.³³⁰

Ve dvacátých letech však zůstaly i nadále zachovány instituce domácích švadlen a krejčích a vlastnoruční výroby oděvů.³³¹ Mnoho žen vlastnilo tradiční ruční nebo domácí šlapací šicí stroje, ty, které měly v domácnosti zavedenou elektřinu, mohly vlastnit i elektrické šicí stroje. Popularitu domácí výroby šatů zapříčinilo i zjednodušení ženské a dětské linie oděvů, čímž bylo možné oblek zhotovit i bez větších šicích

³¹⁶ Reklama: *Hvězda*, 1926, č. 39, s. 15.

³¹⁷ Reklama: *Hvězda*, 1926, č. 24, s. 14.

³¹⁸ Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 3, s. 15.

³¹⁹ Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 5, s. 14.

³²⁰ Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 8, s. 14.

³²¹ Reklama: *Tamtéž*, s. 7.

³²² Reklama: *Dámské Akademické Modní Listy 27*, 1925–1926, č. 107–108, s. 2.

³²³ Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 9, s. 17.

³²⁴ Reklama: *Tamtéž*, s. 18.

³²⁵ Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 3, s. 14.

³²⁶ Reklama: *Hvězda*, 1925, č. 5, s. 13.

³²⁷ Reklama: *Tamtéž*.

³²⁸ Srov. Michael HORSHAM, *Styly 20. a 30. let*, s. 96.

³²⁹ „The first mail-order catalog was issued by Aaron Montgomery Ward in 1872; Sears, Roebuck and Co. produced their first in 1896.“; (přeloženo autorkou)

Srov. Stella BLUM (ed.), *Everyday Fashions of the 20's: As Pictured in Sears and Other Catalogs*, New York 1982, s. 1.

³³⁰ Reklama: *Hvězda*, 1926, č. 27, s. 19.

³³¹ Srov. Milena LENDEROVÁ, Eduard MAUR, Božena KOPIČKOVÁ, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, s. 262.

dovedností.³³² Obliba této činnosti se odráží na stránkách prvorepublikových magazínů, na nichž se objevovaly reklamy inzerující prodejny krejčovských potřeb a látek, mnoho žurnálů také zprostředkovávalo stříhové přílohy. Jednou z hlavních potřeb byl šicí stroj, mezi ty nejznámější patřily značky Minerva³³³ a Lada.³³⁴ (viz příloha č. 124) Ženy se kromě šití věnovaly i pletení, jak ručnímu, tak strojovému, a proto v časopisech nechybí ani inzerce pletacích strojů Favorit³³⁵ a Victoria.³³⁶ Krejčovské potřeby jako nitě, příze, bavlny, jehly, knoflíky, krajky, stuhy, prýmky a další prodávala firma Josef Roth, Buttula a spol.³³⁷, Karel Spitz³³⁸, Marie Pavlousková³³⁹ a V. Pojezný.³⁴⁰ Podšívky a knoflíky se daly sehnat ve firmě Hynka Karpelese³⁴¹ nebo v Tržnici podšívek Rudolfa Blocha.³⁴² V *Pražském módním obzoru* si bylo možné objednat i dámská modelová poprsí, tzv. panny.³⁴³

Látky poskytoval Lyonský dům hedvábím³⁴⁴, jehož inzerce se objevovala především v *Listě paní a dívek*, populární byl také obchodní dům hedvábím Efraima Löbla.³⁴⁵ (viz příloha č. 125) Anglické, francouzské, tuzemské, vlněné, hedvábné i bavlněné látky prodával módní závod Král a Beneš.³⁴⁶ Materiál pro zhotovení oděvů poskytoval i Jindřich Delavos³⁴⁷ nebo firma Prokop a Čáp.³⁴⁸ Tovární zbytky látek bylo možné zakoupit u Lea Strasse v Náchodě.³⁴⁹ Mezi firmami nabízející vlnu byla známá NWK vlna inzerující především vlnu pro sportovní oděvy.³⁵⁰ Ve dvacátých letech se stala velice vyhledávanou plisovaná a ažurová látka. Službu plisování, ažurování, ale i

³³² „Many women owned traditional hand or treadle domestic sewing machines and some acquired modern electric machines when their homes gained electricity. Home dressmaking was also encouraged by the growing simplicity of women’s and children’s styles, as it was now becoming possible to run up garments relatively easily, without advanced sewing skills.“; (přeloženo autorkou)

Srov. Jayne SHRIMPTON, *Fashion in the 1920s*, s. 10.

³³³ Reklama: Hvězda, 1926, č. 36, s. 14.

³³⁴ Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 132, s. 20.

³³⁵ Reklama: Hvězda, 1926, č. 18, s. 18.

³³⁶ Reklama: Hvězda, 1926, č. 23, s. 17.

³³⁷ Reklama: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 34.

³³⁸ Reklama: *Tamtéž*.

³³⁹ Reklama: *Tamtéž*.

³⁴⁰ Reklama: Hvězda, 1925, č. 1b, s. 14.

³⁴¹ Reklama: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 34.

³⁴² Reklama: *Tamtéž*.

³⁴³ Reklama: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 2.

³⁴⁴ Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 132, s. 10–11.

³⁴⁵ Reklama: Hvězda, 1925, č. 13, s. 17.

³⁴⁶ Reklama: Hvězda, 1926, č. 27, s. 17.

³⁴⁷ Reklama: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 2.

³⁴⁸ Reklama: *Tamtéž*.

³⁴⁹ Reklama: Hvězda, 1925, č. 11, s. 18.

³⁵⁰ Reklama: List paní a dívek, 1927, č. 146, s. 19.

vyšívání poskytoval například ateliér St. Pelcla³⁵¹ či plisovací ústav Josefa Vlka.³⁵² Na stránkách časopisů se také objevovaly nabídky čistíren a barvíren šatů, jejichž majiteli byli většinou inženýři chemie, a to například E. Teyrovský³⁵³ nebo A. Hornof.³⁵⁴

Časopisy se snažily vyjít vstříc domácím švadlenám a krejčím i tím, že jim zprostředkovaly stříhy daných oděvů. Magazíny tak vycházely buď přímo společně se stříhovou přílohou, nebo byly samostatné stříhy zasílány na objednávku podle výběru v časopisech.³⁵⁵ Mnohdy docházelo i k tomu, že časopis přílohu sice obsahoval, ale bylo na ní k dispozici pouze několik stříhů, ostatní byly poskytnuty za poplatek. Ceny stříhů se lišily podle toho, o jaký druh oděvu se jednalo. Stříhové přílohy byly například součástí *Českých Mod, Dámských Akademických Modních Listů, Nových Pařížských Mod, Pařížského vkusu a Pražského Modního Obzoru*. (viz příloha č. 126–127)

Závěrem lze říci, že novou, praktickou, pohodlnou, jednoduchou módu většina žen na počátku druhého desetiletí s nadšením přijala. Nové trendy v odívání odsuzovaly stejně jako nový životní styl a vzhled žen především konzervativnější dámy a také mnoho mužů. Avšak v průběhu dvacátých let se i ženy, které byly z počátku za jedno, rozdělily na dvě skupiny. Ta první z nich zůstala při standardu a nepodřizovala se všem novým příkazům módy jako ženy patřící do druhé skupiny, jež nové trendy následovaly.³⁵⁶ Většina dam si tak obstarala buď úplně nový oděv, nebo si upravila ten starší.³⁵⁷ Ženy se názorově, co se módních trendů týče, opět sjednotily až ke konci dekády, kdy se začaly hlásit k návratu k ženskosti,³⁵⁸ pas se vrátil na své přirozené místo a sukně se prodlužovaly.³⁵⁹ Dámy tak chtěly dokázat, že emancipací neztratily nic ze svého půvabu a něžnosti.³⁶⁰

³⁵¹ Reklama: Hvězda, 1925, č. 1b, s. 14.

³⁵² Reklama: Eva, 1929, č. 4, s. 28.

³⁵³ Reklama: Hvězda, 1925, č. 3, s. 13.

³⁵⁴ Reklama: *Tamtéž*, s. 14.

³⁵⁵ Srov. Eva UCHALOVÁ, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, s. 18.

³⁵⁶ Srov. *Eva ve společnosti*, Eva, 1928, č. 1, s. 12. (publikováno pod šifrou St. J.)

³⁵⁷ Návrhy na přešívání a úpravy oděvů se také objevovaly na stránkách některých časopisů.

Srov. Milena LENDEROVÁ, Eduard MAUR, Božena KOPIČKOVÁ, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, s. 264.

³⁵⁸ Srov. Jana SKARLANTOVÁ, *Od fíkového listu k džínům*, s. 171.

³⁵⁹ Srov. Charlotte SEELING, *Století módy: 1900–1999*, s. 96.

³⁶⁰ Srov. Eva UCHALOVÁ, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, s. 69.

Závěr

O módě se říká, že je spolehlivým zrcadlem doby. Pokud se však věnujeme historii módy, nejdříve ze všeho je nutné zajistit si přístup k pramenům, které o módě daného období vypovídají. Vedle konkrétních modelů a doplňků, jež se nám dochovaly ve sbírkových fondech a muzejních expozicích, jsou to především dobové módní žurnály, na jejichž analýze a interpretaci jsem založila svoji bakalářskou práci. Tyto postupy mi mimo jiné umožnily uvědomit si jisté souvislosti a podobnosti mezi dnešní publicistikou orientovanou na módu a krásu ženy a dobovými časopisy, například to, jak byly časopisy provedeny vizuálně nebo čemu v nich byla věnována největší pozornost.

Ze článků, ilustrací, fotografií a reklam uveřejňovaných v magazínech se dalo zjistit nejen to, co ženy ve dvacátých letech oblékaly, ale i jak a z čeho se dané šaty zhotovovaly. Módní žurnály napovídají mnohé rovněž o postupně se prosazujícím novém ideálu ženské krásy, ať už šlo o postavu, účes nebo životní styl. Podle názvů některých látek, oděvů, produktů nebo salonů přejatých hlavně z francouzského, ale i anglického jazyka či podle zmínek o známých francouzských návrhářích, jež se na stránkách magazinů objevovaly, lze usoudit, že inspirace pro československou módu přicházela především z Francie, dále pak z Anglie, ale i ze Spojených států amerických.

Jak je z bakalářské práce zřejmé, móda dvacátých let byla na svoji dobu opravdu velice průkopnická a inovativní. Nový ideál emancipované ženy s sebou přinesl radikální změnu postavy a celkového vzhledu, dále ovlivnil životní styl, s nímž souvisí především rozšíření oblíbenosti sportu mezi dámami, ale i péče o tělo, k níž se začaly využívat různé druhy kosmetických a hygienických produktů. Výraznou proměnou prošlo také odívání; přestaly se používat korzety, zkrátily se sukně, pas se posunul do oblasti boků, oblíbenými se staly plisované textilie a žerzejové pleteniny. Hlavními atributy oděvu byla jeho praktičnost, jednoduchost, pohodlnost, ale zároveň eleganc.

Bakalářská práce pojednává pouze o dámské módě, protože právě ta prošla nejrazantnější proměnou a na stránkách zkoumaných dobových magazinů je jí v porovnání s pánskou a dětskou módou věnována největší pozornost. Těmto oblastem by však mohla být věnována pozornost v dalším výzkumu, jehož součástí by měla být i komparace s ženskou módou, zejména postižení souvislostí, společných i rozdílných vlivů atp. Rovněž by bylo možné se zaměřit na prezentaci módních trendů v časopisech

celé prvorepublikové éry a již dosažené výsledky výzkumu pak využít ke komparaci s nově získanými poznatky.

Snad jako každá žena jsem i já nadšenkyní pro módu, a proto pro mě bylo psaní této bakalářské práce velice obohacující a inspirativní. Díky ní jsem měla jedinečnou příležitost přijít do kontaktu s prvorepublikovou publicistikou, což vedlo k rozšíření mých vědomostí nejenom o magazínech samotných, ale i o dobovém odívání a životním stylu žen „zlatých dvacátých“. Módu této epochy i nadále považuji za jednu z nejinnovativnějších a nejelegantnějších, jež se v dějinách české společnosti vyskytla.

Seznam pramenů a literatury

Prameny:

1. České Mody 11, 1920, č. 1–12.
2. České Mody 19, 1928, č. 1–12.
3. Dámské Akademické Modní Listy 27, 1925, č. 105–108.
4. Dámské Akademické Modní Listy 28, 1926–1927, č. 109, 112.
5. Eva – časopis moderní ženy, 1928–1929, č. 1, 2, 4, 9, 10, 11.
6. Hvězda československých paní a dívek, 1925–1926, č. 1–54 (kromě č. 2, 10, 12, 21, 26, 46, 53).
7. List paní a dívek, 1927, č. 122, 132, 140, 145, 146.
8. Nové Pařížské Mody 36, 1923–1924, č. 1–7 (kromě č. 2).
9. Pařížský vkus, 1926, č. 65, 66.
10. Pražská modní přehlídka 2, 1924, č. 3.
11. Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno.
12. JESENSKÁ, Milena, *Člověk dělá šaty*, Praha 1927.

Literatura:

1. BAUDOT, Francois, *Móda století*, Praha 2001.
2. BLUM, Stella (ed.), *Everyday Fashions of the 20's: As Pictured in Sears and Other Catalogs*, New York 1982.
3. ČECHOVÁ, Alena L. – HALÍKOVÁ, Anna, *Krajky, výšivky, stuhy, prýmky*, Praha 2004.
4. HORSHAM, Michael, *Styly 20. a 30. let*. Praha 1997.
5. KÁRNÍK, Zdeněk, *České země v éře První republiky (1918 – 1938). Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918 – 1929)*, Praha 2003.
6. KYBALOVÁ, Ludmila, *Dějiny odívání. Od "zlatých dvacátých" po Diora*, Praha 2009.
7. KYBALOVÁ, Ludmila, HERBENOVÁ, Olga, LAMAROVÁ, Milena, *Obrazová encyklopedie módy*, Praha 1973.
8. LENDEROVÁ, Milena, MAUR, Eduard a KOPIČKOVÁ, Božena, *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, Praha 2009.
9. LIPOVETSKY, Gilles, *Říše pomíjivosti: Móda a její úděl v moderních společnostech*, Praha 2002.
10. MÁCHALOVÁ, Jana, *Budiž móda*, Praha 2012.
11. MACKENZIEOVÁ, Mairi, *...ismy: Jak chápat módu*, Praha 2010.
12. OLIVOVÁ, Věra, *Dějiny první republiky*, Praha 2000.
13. SEELING, Charlotte, *Století módy: 1900-1999*, Praha 2000.
14. SHRIMPTON, Jayne, *Fashion in the 1920s*, UK 2013.
15. SKARLANTOVÁ, Jana, *Od fíkového listu k džínům*, Praha 1999.
16. TERŠL, Stanislav, *Malá encyklopedie textilií a odívání*, Praha 1987.
17. UCHALOVÁ, Eva, *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*, Praha 1996.
18. UCHALOVÁ, Eva, DAMOVÁ, Zora, ŠLAJCHRT, Viktor, *Pražské módní salony 1900–1948*, Praha 2011.
19. VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla, *Zlaté časy české reklamy*, Praha 1999.
20. WAGNEROVÁ, Alena, *Milena Jesenská*, Praha 2015.
21. ZÍTEK, Odolen, *Lidé a móda*, Praha 1962.
22. ŽIVNÁ, Želmíra, *Šaty dělají člověka. O módě a oblékání*, Praha 1976.
23. Kolektiv autorů, *Móda: obrazové dějiny oblékání a stylu*, Praha 2013.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Seznam látek užívaných ve dvacátých letech 20. století: Stanislav TERŠL, *Malá encyklopedie textilií a odívání*, Praha 1987.

Příloha č. 2: Titulní strana časopisu: Nové Pařížské Mody 36, 1923–1924, č. 3, s. 3.

Příloha č. 3: Titulní strana časopisu: České Mody 19, 1928, č. 5–6, s. 1.

Příloha č. 4: Titulní strana časopisu: Pařížský vkus, 1926, č. 65, s. 1.

Příloha č. 5: Titulní strana časopisu: Pražská modní přehlídka 2, 1924, č. 3, s. 1.

Příloha č. 6: Titulní strana časopisu: Dámské Akademické Modní Listy 27, 1925–1926, č. 107–108, s. 1.

Příloha č. 7: Titulní strana časopisu: Eva – časopis moderní ženy, 1929, č. 6, s. 1.

Příloha č. 8: Titulní strana časopisu: Hvězda československých paní a dívek, 1926, č. 7, s. 1.

Příloha č. 9: Titulní strana časopisu: List paní a dívek, 1927, č. 145, s. 1.

Příloha č. 10: Reklama: Břišní pásy J. Kukla: Hvězda, 1926, č. 51, s. 18.

Příloha č. 11: Reklama: Gumové spěny Kolonia: Hvězda, 1926, č. 51, s. 18.

Příloha č. 12: Reklama: Příklad k docílení pevného poprsí: Hvězda, 1925, č. 8, s. 18.

Příloha č. 13: Reklama: Šampón Elida: Hvězda, 1926, č. 23, s. 15.

Příloha č. 14: Reklama: Krém Mallatine: List paní a dívek, 1927, č. 122, s. 15.

Příloha č. 15: Reklama: Mýdlo Elida: Hvězda, 1926, č. 24, s. 13.

Příloha č. 16: Reklama: Bath Soap F. Procháska : Hvězda, 1926, č. 20, s. 14.

Příloha č. 17: Reklama: Kombinace pudru a krému La Velouty de Dixor Paris, List paní a dívek, 1927, č. 122, s. 14.

Příloha č. 18: Reklama: Parfumerie F. Procháska: Hvězda, 1925, č. 8, s. 13.

Příloha č. 19: Reklama: Vůně Prélude: Hvězda, 1925, č. 3, s. 14.

- Příloha č. 20:** Sukně: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 14.
- Příloha č. 21:** Sukně: České Mody 19, 1928, č. 9–10, s. 9.
- Příloha č. 22:** Jupe culotte (kalhotová sukně): Hvězda, 1926, č. 27, s. 9.
- Příloha č. 23:** Kimonová halenka: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 9.
- Příloha č. 24:** Košílková halenka: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 12.
- Příloha č. 25:** Halenka se slováckou výšivkou: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 15.
- Příloha č. 26:** Námořnický límec: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 9
- Příloha č. 27:** Šalový límec: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 12.
- Příloha č. 28:** Stojatý, přehnutý límec: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 12.
- Příloha č. 29:** Vázanka: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 12.
- Příloha č. 30:** Vesta s řídkým kroužkovacím stehem na okrajích: České Mody 19, 1928, č. 3–4, s. 13.
- Příloha č. 31:** Kostkovaná vlněná vesta s šalovým límcem: České Mody 19, 1928, č. 9–10, s. 7.
- Příloha č. 32:** Vesta přepásaná páskem: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 12.
- Příloha č. 33:** Vesta s výšivkou: Pražská modní přehlídka 2, 1924, č. 3, s. 25.
- Příloha č. 34:** Pletený vlněný džemper, Hvězda, 1925, č. 11, s. 8.
- Příloha č. 35:** Soudkovité šaty, České Mody 11, č. 11–12, s. 3.
- Příloha č. 36:** Košilové šaty, Nové Pařížské Mody 36, 1923–1924, č. 5, s. 15.
- Příloha č. 37:** Pláštěvé šaty, Dámské Akademické Modní Listy 27, 1925–1926, č. 107–108, s. 8.

Příloha č. 38: Vycházkové, odpolední šaty: *Nové Pařížské Mody* 36, 1923–1924, č. 1, s. 12–13.

Příloha č. 39: Vycházkové, odpolední šaty: *Dámské Akademické Modní Listy* 28, 1926, č. 109, s. 8.

Příloha č. 40: Vycházkové, odpolední šaty: *České Mody* 19, 1928, č. 9–10, s. 3.

Příloha č. 41: Vycházkové, odpolední šaty: *Eva*, 1928, č. 1, s. 10.

Příloha č. 42: Večerní šaty s dekorativními rukávy: *Pražský Modní Obzor*, 1922, číslo neuvedeno, s. 25.

Příloha č. 43: Večerní šaty s vodopádovými dílky: *Nové Pařížské Mody* 36, 1923–1924, č. 1, s. 19.

Příloha č. 44: Večerní šaty: *Nové Pařížské Mody* 36, 1923–1924, č. 1, s. 7.

Příloha č. 45: Večerní šaty s vloženými díly: *Dámské Akademické Modní Listy* 28, 1926, č. 109, s. 28.

Příloha č. 46: Večerní šaty zdobené cípy, perličkami, krajkou a květinami (večerní šaty zcela vpravo mají v oblasti hrudníku tzv. vestu): *České Mody*, 1928, č. 1–2, s. 2.

Příloha č. 47: Večerní šaty s řasnatou sukni a perlovou výšivkou; večerní toaleta zdobená plisováním rozšiřující sukni do krinolíny; večerní toaleta z krajky, vzadu prodloužená složenými záhyby; večerní sametový plášť se šálovým límcem, zdobený kožešinou: *Eva*, 1928, č. 1, s. 11.

Příloha č. 48: Večerní šaty s krátkým krajkovým bolerkem: *České Mody* 19, 1928, č. 11–12, s. 7.

Příloha č. 49: Šaty a kostým pro silnější dámy: *Nové Pařížské Mody* 36, 1923–1924, č. 1, s. 20.

Příloha č. 50: Kostýmy s žakety s dlouhými šosy: *České Mody* 11, 1920, č. 11–12, s. 8.

Příloha č. 51: Kostým se zvonovým žaketem, s klopami, límcem a šosy: *Pražský Modní Obzor*, 1922, číslo neuvedeno, s. 4.

- Příloha č. 52:** Kostým s kabátkem se zvonovým šosem, zdobený prýmky: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 7.
- Příloha č. 53:** Kostýmy s žakety se sníženým pasem: Dámské Akademické Modní Listy 27, 1925–1926, č. 107–108, s. 8.
- Příloha č. 54:** Kostýmy s rovnými žakety: Dámské Akademické Modní Listy 28, 1926, č. 109, s. 18.
- Příloha č. 55:** Kostým z odlišně vzorovaných látek: Dámské Akademické Modní Listy 27, 1925–1926, č. 107–108, s. 12.
- Příloha č. 56:** Komplet šatů a pláště z odlišně vzorované látky: České Mody 19, 1928, č. 3–4, s. 3.
- Příloha č. 57:** Komplet šatů a pláště podobného střihu a celkového zpracování: Dámské Akademické Modní Listy 28, 1926–1927, č. 112, s. 7.
- Příloha č. 58:** Pláště kimonového střihu: České Mody 11, 1920, č. 11–12, s. 7.
- Příloha č. 59:** Francouzský plášť kimonového střihu: Hvězda, 1925, č. 13, s. 4.
- Příloha č. 60:** Vycházkové pláště rovného střihu: Dámské Akademické Modní Listy, Dámské Akademické Modní Listy 28, 1926, č. 109, s. 15.
- Příloha č. 61:** Pláště rovného střihu: České Mody 19, 1928, č. 11–12, s. 8.
- Příloha č. 62:** Večerní pláště (druhá zprava kápě): České Mody 19, 1928, č. 3–4, s. 10.
- Příloha č. 63:** Plášť se šalovým límcem a manžetami z šedé lišky: Eva, 1928, č. 2, s. 11.
- Příloha č. 64:** Kápě: Pražská modní přehlídka 2, 1924, č. 3, s. 29.
- Příloha č. 65:** Kápě: Pražská modní přehlídka 2, 1924, č. 3, s. 32.
- Příloha č. 66:** Plášť s motýlovitými rukávy: České Mody 11, 1920, č. 11–12, s. 9.
- Příloha č. 67:** Kimonové rukávy, Stanislav TERŠL, *Malá encyklopedie textilií a odívání*, s. 71.

Příloha č. 68: Raglánové rukávy, Stanislav TERŠL, *Malá encyklopedie textilií a odívání*, s. 136.

Příloha č. 69: Kimonový plášť se stuartovým límcem: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 6.

Příloha č. 70: Pláštěnka s otvory pro ruce: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 3.

Příloha č. 71: Pláštěnka bez otvorů pro ruce: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 6.

Příloha č. 72: Trenchcoat z nepromokavé látky: *České Mody 19*, 1928, č. 9–10, s. 5.

Příloha č. 73: Plášť z nepromokavého hedvábí: *České Mody 19*, č. 3–4, s. 5.

Příloha č. 74: Kožešinový plášť z breitsvance s límcem a manžetami z hnědé lišky: *Eva*, 1928, č. 2, s. 10.

Příloha č. 75: Kožich z cibetky, *Hvězda*, 1925, č. 9, s. 8.

Příloha č. 76: Kožich z nutrie, *Hvězda*, 1925, č. 9, s. 9.

Příloha č. 77: Klobouk tokového tvaru, *Hvězda*, 1926, č. 50, s. 3.

Příloha č. 78: Čelenka ze skleněných perliček, *Hvězda*, 1925, č. 11, s. 7.

Příloha č. 79: Šátky s geometrickými tvary: *Eva*, 1928, č. 2, s. 13.

Příloha č. 80: Šála zdobená třásněmi: *Hvězda*, 1926, č. 40, s. 5.

Příloha č. 81: Háčkovaná šála: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 13.

Příloha č. 82: Kožešinový límec: Pražský Modní Obzor 1922, číslo neuvedeno, s. 16.

Příloha č. 83: Kožešinová pelerinka: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 16.

Příloha č. 84: Reklama: Penko perle: *Hvězda*, 1926, č. 41, s. 17.

Příloha č. 85: Dámský střevíc s francouzským podpatkem, *Hvězda*, 1926, č. 28, s. 18.

- Příloha č. 86:** Dámský střevíc s anglickým podpatkem, Hvězda, 1926, č. 28, s. 18.
- Příloha č. 87:** Dámský brokátový střevíc, Hvězda, 1926, č. 17, s. 17.
- Příloha č. 88:** Reklama: Obuv J. Javůrek, Hvězda, 1925, č. 14, s. 16.
- Příloha č. 89:** Reklama: Obuv Baťa, List paní a dívek, 1927, č. 140, s. 20.
- Příloha č. 90:** Reklama: Obuv Ha-Ha, Eva, 1929, č. 10, s. 27.
- Příloha č. 91:** Reklama: Union Eri pudr na obuv, Hvězda, 1926, č. 36, s. 15.
- Příloha č. 92:** Reklama: Gumové podpatky Berson 750, Hvězda, 1926, č. 29, s. 17.
- Příloha č. 93:** Reklama: Čisticí prostředek obuvi Union, Hvězda, 1926, č. 32, s. 14.
- Příloha č. 94:** Domácí oděv a župan, České Mody 11, 1920, č. 4, s. 12.
- Příloha č. 95:** Domácí šaty: Hvězda, 1926, č. 22, s. 4.
- Příloha č. 96:** Domácí oděv k čaji: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 24.
- Příloha č. 97:** V pozadí ranní oděv a pyžamo; v popředí domácí šaty: Pražská modní přehlídka 2, 1924, č. 3, s. 36.
- Příloha č. 98:** Župan; domácí šat; ranní oděv; župan: Pařížský vkus, 1926, č. 72, s. 15.
- Příloha č. 99:** Pyžama: Česká Moda 19, 1928, č. 1–2, s. 16.
- Příloha č. 100:** Župany: České Mody 19, 1928, č. 3–4, s. 15.
- Příloha č. 101:** Batistová noční košilka: České Mody 11, 1920, č. 1, s. 15.
- Příloha č. 102:** Kalhotkové kombiné a jiné denní i noční prádlo: České Mody 19, 1928, č. 3–4, s. 16.
- Příloha č. 103:** Kalhotkové a sukňové kombinace a jiné prádlo: České Mody 19, 1928, č. 9–10, s. 13.
- Příloha č. 104:** Sportovní kostýmy a knickerbockers (pumpky), Dámské Akademické Modní Listy 27, 1925–1926, č. 107–108, s. 12.

- Příloha č. 105:** Sportovní kostýmy, České Mody 19, 1928, č. 3–4, s. 7.
- Příloha č. 106:** Tenisové šaty: České Mody 19, 1928, č. 5–6, s. 5.
- Příloha č. 107:** Tenisové šaty: Dámské Akademické Modní Listy 28, 1926, č. 109, s. 20.
- Příloha č. 108:** Šaty na veslování: Dámské Akademické Modní Listy 28, 1926, č. 109, s. 32.
- Příloha č. 109:** Koupací obleky a pláště: List paní a dívek, 1927, č. 140, s. 20.
- Příloha č. 110:** Koupací obleky a pláště: České Mody 19, 1928, č. 5–6, s. 13.
- Příloha č. 111:** Oblek na lyže a oděv na brusle: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno, s. 29.
- Příloha č. 112:** Sportovní pletený svetr: Hvězda, 1925, č. 11, s. 9.
- Příloha č. 113:** Oblek na brusle a lyžařské oděvy: České Mody 19, 1928, č. 11–12, s. 11.
- Příloha č. 114:** Svatební šaty: Dámské Akademické Modní Listy 28, 1926, č. 109, s. 37.
- Příloha č. 115:** Svatební šaty: České Mody 19, 1928, č. 1–2, s. 10.
- Příloha č. 116:** Svatební šaty pláštěvého střihu: České Mody 19, 1928, č. 3–4, s. 9.
- Příloha č. 117:** Smuteční oděvy: Dámské Akademické Modní Listy 28, 1926, č. 109, s. 14.
- Příloha č. 118:** Smuteční šaty: České Mody 19, 1928, č. 11–12, s. 9.
- Příloha č. 119:** Maškarní kostýmy: České Mody 11, 1920, č. 11–12, s. 13.
- Příloha č. 120:** Kostým harlekýnky: České Mody 19, 1928, č. 1–2, s. 13.
- Příloha č. 121:** Kostým pierotky: České Mody 19, 1928, č. 1–2, s. 14.

Příloha č. 122: Reklama: Konfekční závod Františka Frimla, Nové Pařížské Mody 36, 1923–1924, č. 1, s. 27.

Příloha č. 123: Reklama: Mechanická pletárna Jana Glotze a spol., Hvězda, 1925, č. 9, s. 17.

Příloha č. 124: Reklama: Šicí stroj Lada, List paní a dívek, 1927, č. 132, s. 20.

Příloha č. 125: Reklama: Soutěž obchodního domu hedvábím Efraima Löbla, Hvězda, 1925, č. 13, s. 17.

Příloha č. 126: Střihová příloha: České Mody 19, 1928, č. 5–6.

Příloha č. 127: Střihová příloha: Pražský Modní Obzor, 1922, číslo neuvedeno.

Přílohy

Příloha č. 1: Seznam látek užívaných ve dvacátých letech 20. století

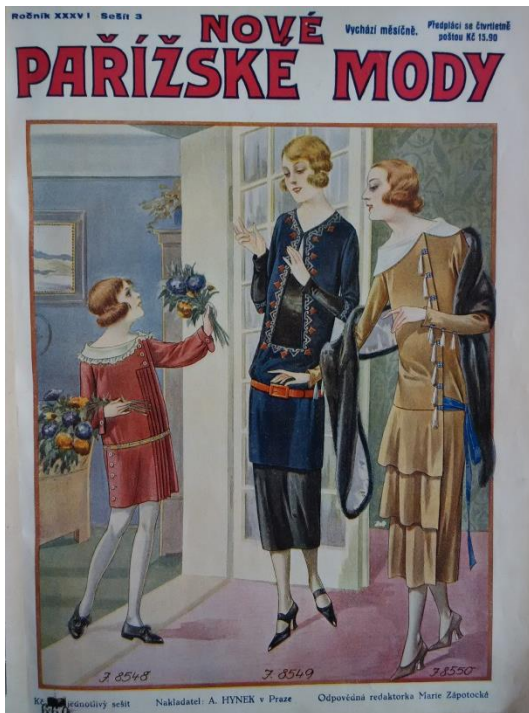
- **atlas** – hedvábnická mírně tuhá, hladká tkanina střední hmotnosti, s vysokým leskem, tkaná v atlasové vazbě
- **ažurová tkanina** – vyznačuje se malou hmotností, vzdušností, porézností, hlavně však střídáním řídkých míst vytvářejících mezery se skupinami hustěji dostavenými; může být bavlnářského, hedvábnického a vlnářského typu
- **batist** – bavlnářská, na omak velmi jemná, průsvitná tkanina malé hmotnosti, z jemných přízí, hustě dostavená, tkaná v plátnové vazbě
- **brokát** – hedvábnická lesklá, hustá tkanina velké hmotnosti
- **etamín (etamin)** – bavlnářská řídká průhledná tkanina malé hmotnosti
- **flanel** – bavlnářská a vlnářská tkanina s měkkým omakem a hustým vlasem na lící, často i rubní straně, zakrývající vazbu
- **froté** – bavlnářská tkanina větší hmotnosti, s měkkým omakem, na jejíž obou nebo jen jedné straně jsou vytvořeny z odvozených plátnových nebo keprových vazeb pevné smyčky
- **fulár (foulard)** – hedvábnická tkanina malé hmotnosti, s hladkým jemným povrchem
- **gabardén (gabardin)** – všeobecné označení pro jemné a husté tkaniny vyznačující se zřetelným šikmým žebrováním; gabardén může být bavlnářský, hedvábnický a vlnářský
- **hedvábí/ hedvábnická tkanina** – může být přírodní (tvořeno z výměšku snovacích žláz housenek bource morušového) nebo umělé
- **hedvábný samet** – měkká hedvábnická tkanina střední hmotnosti
- **homspen (homespun)** – vlnářská pružná, hrubá porézní tkanina; název je odvozen od původního rukodělného zpracování v Anglii, angl. home spun – doma předem
- **kaša látka (kasha látka)** – vlnářská tkanina malé hmotnosti s měkkým mýdlovým omakem
- **kment** – bavlnářská lesklá, jemná, hladká tkanina malé hmotnosti
- **krajkovina** – vzdušná, průhledná vzorovaná tkanina nebo pletenina

- **krep (crep)** – obecný název pro tkaniny s charakteristickým neurčitým, zrnitým nebo mechovým povrchem a pružným omakem; krep může být bavlnářský, hedvábnický a vlnářský
- **krepdešín (čínský krep, crep de Chine, crepdešín)** – hedvábnická velmi jemná, průsvitná, jednobarevná nebo potištěná tkanina malé hmotnosti
- **krepmarokén (crep marocain)** – hedvábnická tkanina velké hmotnosti
- **krepsatén (krepsatin, crepsatin)** – hedvábnická tkanina střední hmotnosti
- **krepžoržet (crep georgette)** – hedvábnická tkanina malé až střední hmotnosti
- **lamé** – hedvábnická tkanina s lesklým, zrnitým povrchem, který je vytvořen kovovými efektními nitěmi, jež nevytvářejí vzor, ale spíše pokrývají celou plochu tkaniny
- **linon** – hladká bavlnářská tkanina malé hmotnosti s lesklým povrchem
- **listr (lystr)** – vlnářská pružná, lesklá, na omak poněkud drsná tkanina malé hmotnosti
- **matlasé** – hedvábnická tkanina střední hmotnosti, s plastickým vzorem a počesanou, někdy hladkou rubní stranou
- **moaré (mórová látka)** – hedvábnická tkanina střední hmotnosti
- **mušelín** – může být bavlnářský (vyroben z jemné, volně točené neopalované příze v plátňové vazbě), hedvábnický (jemná, měkká a vzdušná tkanina malé hmotnosti) a vlnářský (vyroben z jednoduché, velmi jemné česané příze)
- **opál** – poněkud tužší a drsná bavlnářská tkanina
- **otoman** – vlnářská měkká tkanina střední hmotnosti
- **perkál (perkalin)** – bavlnářská jemná a hustě dostavená tkanina s měkkým omakem
- **plátno** – měkká bavlnářská i vlnářská tkanina malé až střední hmotnosti
- **plyš** – vlasová tkanina s vyšším, hrubším a hustým bavlněným, hedvábným nebo vlněným vlasem
- **popelín** – může být bavlnářský (hladká měkká a hustá tkanina střední hmotnosti), hedvábnický (hladká tkanina matového lesku malé hmotnosti) a vlnářský (pružná tkanina malé hmotnosti s měkkým omakem)
- **ratiné** – vlnářská tkanina velké hmotnosti, s měkkým omakem a zastřenou vazbou, jemným vlasovým povrchem upraveným do drobných reliéfních chomáčků

- **ryps (rips)** – může být bavlnářský (tkanina střední hmotnosti s podélným nebo příčným žebrováním), hedvábnický (matová i lesklá tkanina střední hmotnosti) a vlnářský (tkanina střední hmotnosti, s výrazným, nejčastěji příčným žebrováním)
- **samet** – bavlnářská a hedvábnická měkká tkanina střední hmotnosti, s hustým lesklým krátkým vlasem
- **satén (satin)** – hustá, lesklá tkanina malé hmotnosti, s hladkým povrchem; satén může být bavlnářský, hedvábnický a vlnářský
- **sukno** – vlnářská tkanina střední až velké hmotnosti, s plným a měkkým omakem a zastřeným povrchem, někdy s mírným leskem
- **ševiot (cheviot)** – vlnářská pružná tkanina střední hmotnosti, s jemným leskem
- **šifon** – může být bavlnářský (tkanina měkkého, jemnějšího omaku, s hladkým povrchem) a hedvábnický (jemná, průsvitná tkanina se zrnitým povrchem)
- **taft (dykyta)** – může být hedvábnický (tuhá a hustá tkanina střední hmotnosti, s mírným kovovým leskem a jasným) a vlnářský (hustá tkanina tužšího omaku)
- **trikotýn (tricotin)** – vlnářská pružná a měkká tkanina střední hmotnosti
- **tusor** – hedvábnická velmi hustá a měkká tkanina střední hmotnosti
- **tyl** – průhledná tkanina nebo pletenina malé hmotnosti
- **velur (velour)** – vlnářská tkanina s měkkým omakem a sametovým hustým krátkým vlasem
- **velur šifon (velourchifon)** – název pro vlasové tkaniny s jemným, měkkým, napříč tkaniny pruhovaným a částečně sežehleným bavlněným, hedvábným nebo syntetickým vlasem
- **vlna** – přírodní živočišné vlákno získané stříháním, vyčesáváním nebo epilací chlupů a srstí zvířat (ovcí, koz, velbloudů, králíků, zajíců)
- **voál** – pružná a mírně ostrá, porézní tkanina malé hmotnosti; může být zpracována jako bavlnářská, hedvábnická nebo vlnářská tkanina
- **žerzej (jersey)** – název pro pleteninu z předených vlněných, příp. bavlněných přízí
- **žoržet (georgette)** – vlnářská velmi jemná až průsvitná tkanina malé hmotnosti

Titulní stránky časopisů

Příloha č. 2

Příloha č. 3

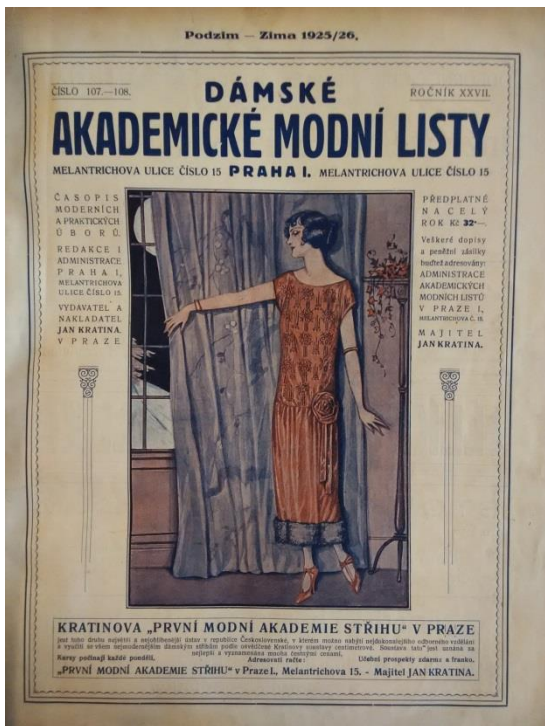
Příloha č. 4

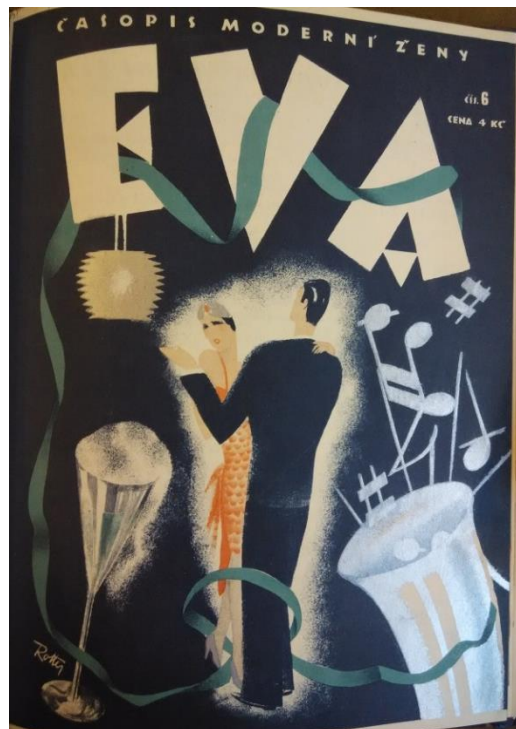
Příloha č. 5

Příloha č. 6

Příloha č. 7

Příloha č. 8

Příloha č. 9

Reklamy na produkty pro zdokonalení postavy

Příloha č. 10

Břišní pásy

pro dámy, flanelové Kč 18.— a 30.—, celogumové pro těhotné neb po operacích Kč 85.—, pologumové se steh. držátky Kč 95.—. Poslední dva druhy jsou v krásném provedení a nahradí úplně sněrovačku. Porto a obal Kč 5.—. Zásilky dobírkou vyřiz. bez **J. KUKLA** ud. obs. fa. Praha I., Perlová ul. 6. Ceník gumového zboží zdarma a franko.

Příloha č. 11

Gumové spěny k formování lýtek „KOLONIA“.

Rozkošný půvabný tvar a štíhlou linii noh a oblé kotníky docílíte gumovou spěnou kotníku a lýtek. Tenkou nohu zesílíte, tlustou dle přání stáhnete. Gumové spěny jsou zhotoveny z tenké průsvitné gumy barvy těla a není jich ani pod tenkou punčochou viděti. Nohu a kotník zformujete úplně dle přání. — Velmi pohodlné k nošení. Činí překrásný tvar nohou a kotníků. Cena za pár pro kotníky Kč 35, pro kotníky a lýtka Kč 48. Porto a obal 5 Kč. Zásilky bez udání obsahu vyřídí obratem firma

J. KUKLA,
Praha I., Perlová ul. č. 6. 3187

Příloha č. 12

Rozkošného pevného poprsí

docílíte jistě bez medikamentů přístrojem dle prof. Dr. BIERA, cena Kč 95.— dobírkou Kč 98.— Sanitní dům R. W. Schimok, Liberec 431. Velký ilustrovaný ceník zdarma. 141

Reklamy na kosmetické přípravky

Příloha č. 13

Bud'te moderní

o elegantní. Vulte si účes, který Vám sluší. Čím osobitěji máte vlasy upraveny, tím kritičtější budou posuzovány a tím pečlivěji je musíte pěstovat. Vlasy myjte šamponem Elida jsou pevnější, lesklé, hezouně a dlouzejší voní. Dvo. příst. mytí vlasů jen nesodový

shampoo

ELIDA

Příloha č. 14

Dra Dralleho Malaffina?

Lékaři vždy znovu doporučovaný platový krém obdivuhodného účinku. Není nic lepšího proti červené, drané a rozpukané pleti. Účinkuje přes noc!

Všude k dostání. • Jiří Dralle, Podmokly n. L.

Příloha č. 15

ELIDA
CITRONOVÝ
COLD CREAM

Náš nový výrobek
citronový cold cream
Elida.

Prostředí krásy
protežované jsou v této
oblasti velmi vzácné, ve
skladbě této kosmetiky
se objevily. Chrástky
a silné směry jsou pro
všechny účely účinné
a vhodné. Všechny
části a spíše do jara,
když se v období
nezaměstnání, po celé
pouze nastane, vylet
je velmi příjemný.

Krátko:
Jednoduchá a účinná
kosmetika, která
si získala mezi
námi širokou oblibu
spíše Elida.

**ELIDA IDEÁLNÍ
MÝDLO**
úplně proparfumováno.

Příloha č. 16

Special
Bath Soap
F. Prochaska
Prague

*Přetučněné a kosmeticky velmi účinné mýdlo
hodící se pro pěstění i nejcitlivější pleti.*

Velmi jemná a trvalá parfumace ve vůních:

**Magnolia, Lavender, Jasmine,
Āmbra, Lilac (šeřfk), Chypre.**

Opravdu skvostné mýdlo.

Cena za velký kus jen Kč 10[—].

Příloha č. 17

*Žádejte všude poslední novinku
péče o krásu*

**LA VELOUTY
de DIXOR PARIS**

Šťastnou kombinací pudru
a krému v pastě velmi jemně
parfumované.

Les obědějí tři barvy: bílá, barva
slonovin, přefvon.

malá tuba Kč 3.50
střední 16.50
velká 27.—

Skład pro ČSR: O. Grosseckicht a spol.,
Praha I., Šitovce 10.

Příloha č. 18

**PARFUMÉRIE
F. PROCHÁSKA
PRAGUE**

Příloha č. 19

PRÉLUDE
F. PROCHÁSKA
PRAGUE

Sukně a jupe culotte (kalhotová sukně)

Příloha č. 20

Příloha č. 21

Příloha č. 22

Halenka kimonová se širokými rukávy, košílková, se slováckou výšivkou

Příloha č. 23

Příloha č. 24

Příloha č. 25

Námořnický, šalový, stojatý a přehnutý límeček a vázanka

Příloha č. 26

Příloha č. 27

Příloha č. 28

Příloha č. 29

Vesty a džempr

Příloha č. 30

Příloha č. 31

Příloha č. 32

Příloha č. 33

Příloha č. 34

Soudkovité, košilové a plášťové šaty

Příloha č. 35

Příloha č. 36

Příloha č. 37

Vycházkové, odpolední šaty

Příloha č. 38

Příloha č. 39

Příloha č. 40

Příloha č. 41

Večerní, taneční šaty

Příloha č. 42

Příloha č. 43

Příloha č. 44

Příloha č. 45

Příloha č. 46

Příloha č. 47

Večerní šaty s krajkovým bolerkem a oděvy pro silnější dámy

Příloha č. 48

Příloha č. 49

Kostýmy

Příloha č. 50

Příloha č. 51

Příloha č. 52

Příloha č. 53

Příloha č. 54

Komplety

Příloha č. 55

Příloha č. 56

Příloha č. 57

Pláště a kápě

Příloha č. 58

Příloha č. 59

Příloha č. 60

Příloha č. 61

Příloha č. 62

Příloha č. 63

Příloha č. 64

Příloha č. 65

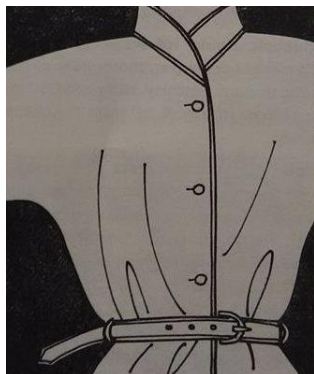

Motýlovité, kimonové, raglánové rukávy a stuartový límec

Příloha č. 66

Příloha č. 67

Příloha č. 68

Příloha č. 69

Pláštěnky a pláště do deště

Příloha č. 70

Příloha č. 71

Příloha č. 72

Příloha č. 73

Kožštinové pláště, kožichy

Příloha č. 74

Příloha č. 75

Příloha č. 76

Doplňky

Příloha č. 77

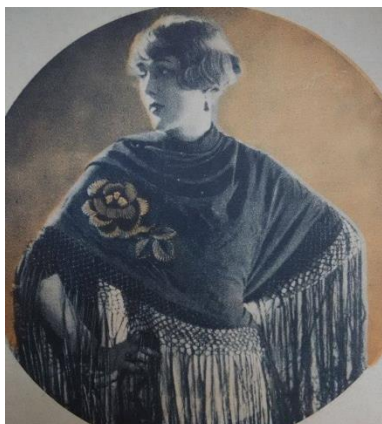
Příloha č. 78

Příloha č. 79

Příloha č. 80

Příloha č. 81

Příloha č. 82

Příloha č. 83

Příloha č. 84

 An advertisement for 'Pravé pařížské PENKO-PERLE'. It features a central illustration of a woman's face with curly hair, framed by a pearl necklace. The text below the illustration reads:

Pravé pařížské
PENKO-PERLE
honosí se jedinečnou krásou a irisací
orientálních perli a náhrdelníky 40 cm
dlouhé stojí
Kč 70.-, 120.-, 150.-, 200.-, 250.-,
350.-, 500.-, 600.-, 700.-.
Na přání povolují 6 měs. splátek.
Ing. J. PELLER, PRAHA III.
Harrachovo nám. 44/23.
Jen u mne k dostání. Ni-
kde jinde. Zamítejte
bezenné napodo-
beniny.

Příloha č. 85

Příloha č. 86

Příloha č. 87

Příloha č. 88

Příloha č. 89

ODPRODÁVÁME:

Plátěné dámské druh 14155 béžové dřívě	Kč 25 ⁻	nyři	Kč 15⁻
" 2152 bílé	"	"	"
Plátěné dámské druh 5143 a 6143 béžové	"	"	Kč 19⁻
" 14153 bílé a béžové	"	"	"
" 1125, 1126 hnědá a béž.	"	"	"
Dámské střevíčky druh 5655 a 6655 tmel, brokátový, jablečný a hadí kůže	"	"	Kč 39⁻
Pánské polobotky druh 2637 černé a šedé	"	"	Kč 79⁻

Využijte našich dobrých služeb!

Rata

Příloha č. 90

Příloha č. 91

Příloha č. 92

Příloha č. 93

Domácí oděvy

Příloha č. 94

Příloha č. 95

Příloha č. 96

Příloha č. 97

Příloha č. 98

Příloha č. 99

Příloha č. 100

Noční košilky a prádlo pro denní a noční nošení

Příloha č. 101

Příloha č. 102

Příloha č. 103

Sportovní kostýmy

Příloha č. 104

Příloha č. 105

Šaty na tenis a veslování

Příloha č. 106

Příloha č. 107

Příloha č. 108

Obleky k vodě

Příloha č. 109

Příloha č. 110

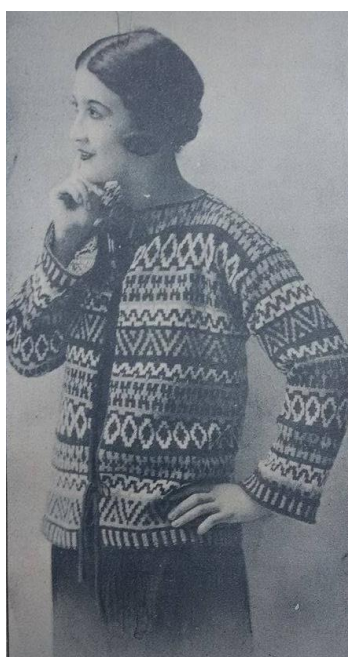

Oděvy pro zimní sporty

Příloha č. 111

Příloha č. 112

Příloha č. 113

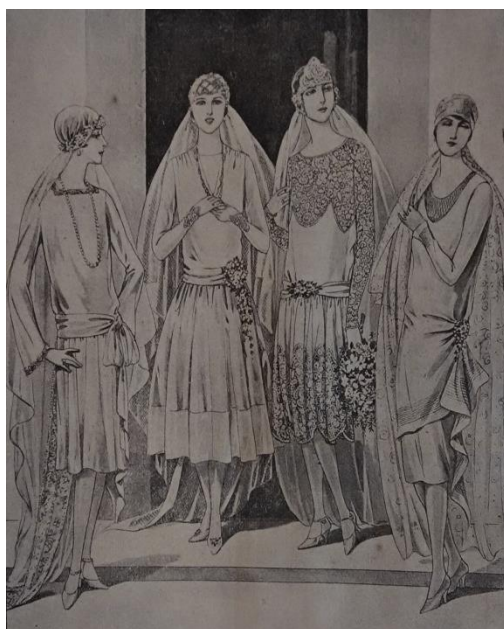

Svatební a smuteční oděvy

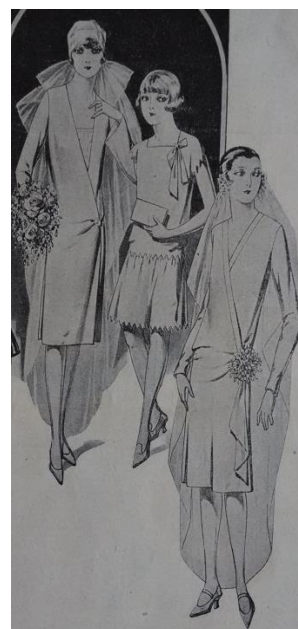
Příloha č. 114

Příloha č. 115

Příloha č. 116

Příloha č. 117

Příloha č. 118

Maškarní kostýmy

Příloha č. 119

Příloha č. 120

Příloha č. 121

Reklamy konfekčních závodů

Příloha č. 122

František
Friml
Praha
Celetná
č.30.

PLÁŠTĚ
KOSTYMY
ŠATY
SUKNĚ

FRANTIŠEK FRIML

velkozávod dámskou
konfekcí,
PRAHA I., Celetná 30.

Příloha č. 123

PLETENÉ ZBOŽÍ
sportovní
kupujte přímo
v mechanické plétárně

JAN GLOTZ & SPOL.
PRAHA - VÁCLAVSKÉ NÁM. 28/27.
proti Politice.
Cenníky zdarma.

Reklamy na potřeby pro výrobu oděvů

Příloha č. 124

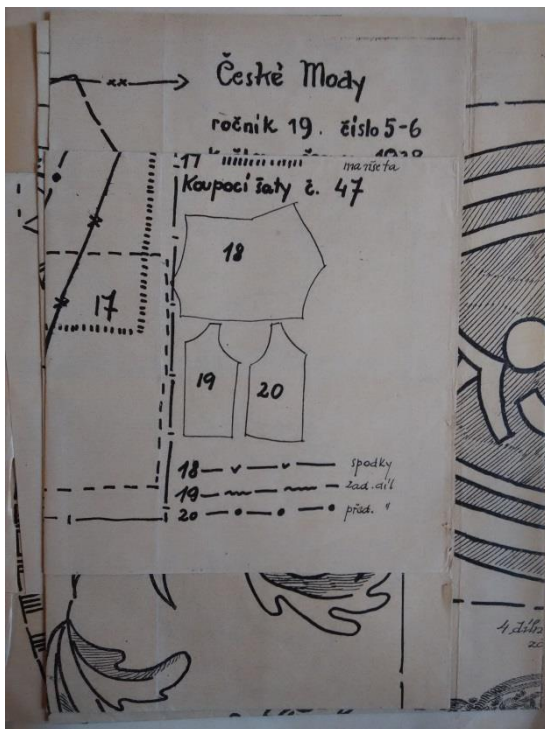

Příloha č. 125

Střihové přílohy

Příloha č. 126

Příloha č. 127

